।। ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭଗବଦ୍ଗୀତା ବିବେଚନ ସାରାଂଶ ।।

ଅଧ୍ୟାୟ | 4: ଜ୍ଞାନକର୍ମ ସନ୍ନ୍ୟାସ ଯୋଗ

3/3 (ଶ୍ଲୋକ 21-42), ଶନିବାର, 03 ଅଗଷ୍ଟ 2024

ବିବେଚକ: ଗୀତା ବିଶାରଦ ଡାଃ ଶ୍ରୀ ସଞ୍ଜୟ ମାଲପାଣୀ ଜୀ

ୟୁଟ୍ୟୁବ୍ ଲିଙ୍କ୍ |: https://youtu.be/1JUElTJp6Ug

ପରମତତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରାପ୍ତିର ମାର୍ଗ

ଉପକ୍ରମଣିକା:

ପ୍ରଦୀପ ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳନ ତଥା ଗୁରୁ ପୂଜା ସହିତ ଏହି ସତ୍ରର ଶୁଭାରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା। ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ "ଜ୍ଞାନକର୍ମସନ୍ନ୍ୟାସ ଯୋଗ" ନାମରେ ପରିଚିତ। ଯୋଗେଶ୍ୱର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଜ୍ଞାନଯୋଗ, କର୍ମ ଯୋଗ ଏବଂ ସନ୍ନ୍ୟାସ ଯୋଗକୁ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହେଉଥିବାର ଏକ ବହୁତ ସୁନ୍ଦର ଉପଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି। ଏହାକୁ ଅଧ୍ୟୟନ କଲେ, ଆମର ଅନେକ ପ୍ରକାରର ଭୁଲ ଧାରଣା ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ ଏବଂ ମୋକ୍ଷ ମାର୍ଗରେ ଗତି କରୁ କରୁ ଆମକୁ ପ୍ରକୃତ ଜ୍ଞାନ କିପରି ପ୍ରାପ୍ତ ହେବ ଏବଂ ଏହାକୁ ଆମର ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନରେ କିପରି ବ୍ୟବହାର କରାଯିବ, ତାହାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିବରଣୀ ଏହି ଅଧ୍ୟାୟରେ ଆମ ପାଇଁ ଉପଲବ୍ଧ ହୁଏ।

ଗତ ବିବେଚନ ସତ୍ରରେ ଆମେ ବିଂଶତମ ଶ୍ଳୋକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଲୋଚନା କରିଥିଲୁ। ଆଜି ଆମେ ଏକବିଂଶ ଶ୍ଳୋକରୁ ଆରମ୍ଭ କରିବା।

ଶ୍ରୀଭଗବାନ କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ କହୁଛନ୍ତି -

4.21

ନିରାଶୀର୍ୟତଚିତ୍ତାତ୍ମା, ତ୍ୟକ୍ତସର୍ବପରିଗ୍ରହଃ।
ଶାରୀରଂ(ଙ୍) କେବଲଂ(ଙ୍) କର୍ମ, କୁର୍ବନ୍ନାପ୍ନୋତି କିଲ୍ବିଷମ୍ ॥୨୧॥

ଯାହାଙ୍କର ଶରୀର ଓ ଅନ୍ତଃକରଣ ଉତ୍ତମରୂପେ ବଶୀଭୂତ, ଯେ ସମସ୍ତ ସଂଗ୍ରହ ପରିତ୍ୟାଗ କରିଦେଇଛନ୍ତି, ସେପରି ଇଚ୍ଛାଶୂନ୍ୟ କର୍ମଯୋଗୀ ଯଦି କେବଳ ଶରୀର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ କିଛି କର୍ମ କରୁଥାନ୍ତି, ତେବେ ସେ ସେଥିପାଇଁ ପାପଭାଗୀ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ।

ବିବେଚନ :-

ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ କହିଛନ୍ତି ଯେ, ଯାହାର ଶରୀର ଏବଂ ବିବେକ ଭଲ ଭାବରେ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ, ଯିଏ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଆଶା ଛାଡି ଦେଇଛି,ଏପରି ଆଶା ରହିତ କର୍ମଯୋଗୀ କେବଳ ଶାରୀରିକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ କରିଲେ ମଧ୍ୟ ପାପକୁ ପ୍ରାପ୍ତ କରେ ନାହିଁ। ସମ୍ଭବତଃ ପାପ ଆମର କିଛି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ହୋଇ ରୁହେ। ଆମେ ସମସ୍ତେ ଜାଣିଶୁଣି କିମ୍ବା ଅଜାଣତରେ ପାପ କରିଥାଉ। ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ରୋଷେଇ କରିବା ସମୟରେ

ଅନେକ କୀଟପତଙ୍ଗ ଯାହା ଚୁଲି ଚାରିପାଖରେ ଦୃଶ୍ୟମାନ ହୁଏ ନାହିଁ, ସେହି ନିଆଁର ଜଳି ପାଉଁଶ ହୋଇଯାଏ। ସ୍ନାନ କରିବା ସମୟରେ ମଧ ଆମେ ଆମ ଶରୀରକୁ ସଫା କରିବାକୁ ଯାଇ, ସାବୁନରେ ଜୀବାଣୁ ମାରିଥାଉ। ଏହା ମଧ ଏକ ପ୍ରକାର ହତ୍ୟା। ଏହା ନୁହେଁ ଯେ ଆମର ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ହେତୁ କିଛି ଜୀବାଣୁ ମରିଗଲେ, କିନ୍ତୁ ବାସ୍ତବରେ, ଅଜାଣତରେ ଶରୀର ସହିତ ଜଡିତ ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ଆମେ ପାପରେ ଦୋଷୀ ହେବୁ ନାହିଁ କାରଣ ଯିଏ ନିଜ ବିବେକକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିଛି, ନିଜର ସମସ୍ତ ଇଚ୍ଛା ତ୍ୟାଗ କରିଛି ଏବଂ ତାଙ୍କର କୌଣସି ଆଶା ବାକି ନାହିଁ, ଆମେ ତାଙ୍କୁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଭାବରେ ବିବେଚନା କରୁ। ଆମେ ବୁଝିପାରୁଛୁ ଯେ ସନ୍ନ୍ୟାସ ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଅଗ୍ନି ରୀତିନୀତି ତ୍ୟାଗ କରିବା ଏବଂ ଭିକ୍ଷାବୃତ୍ତିରେ ଜୀବନଯାପନ କରିବା, ସଂଗ୍ରହ ଜମା କରିବାର ଅଭ୍ୟାସ ତ୍ୟାଗ କରିବା, ପାରିବାରିକ ଜୀବନ ତ୍ୟାଗ କରିବା, କୌପୀନ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିବା ଇତ୍ୟାଦି। ସନ୍ନ୍ୟାସୀର ପ୍ରକୃତ ପରିଭାଷା ଅନ୍ତଃକରଣ ଉପରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂଯମତା। ସମସ୍ତ କର୍ମଫଳର ଆଶା ତ୍ୟାଗ ହେଉଛି ସନ୍ନ୍ୟାସ। ଗେରୁଆ ପୋଷାକ ନ ପିନ୍ଧି ମଧ ଯଦି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ସବୁକିଛି ତ୍ୟାଗ କରେ, ସମସ୍ତ ଚିନ୍ତା, ଆଶା, ଏବଂ ଇଚ୍ଛାରୁ ମୁକ୍ତ ହୁଏ, ସେ ମଧ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ।ଏଥିପାଇଁ ଆମକୁ ଯୋଗର ପଥ ଅନୁସରଣ କରିବାକୁ ପଡିବ।

ଅନେକ ଥର ଆମେ ଆମ ପିଲାମାନଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବା ସମୟରେ ହ୍ୱାଟସ୍‌ଆପକୁ ଦେଖୁ। ସେହି ସମୟତକ ଆମେ ପିଲାମାନଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାର ସୁଯୋଗ ହରାଉ। ସେ ସମୟରେ ହଠାତ୍ ପିଲାଟି କିଛି କହିଲେ, ଆମେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଚାରୁ, “ହଁ, ତୁମେ କ'ଣ କହିଲ?”

ଏକ ସମୟରେ ଏକାଧିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା (multi tasking) ଏକ ଭଲ କଥା। ଅନେକ ଲୋକ ଏକାସାଙ୍ଗରେ ଦୁଇ କିମ୍ବା ତିନୋଟି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ ଅଟନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଧ୍ୟାନ ବିଭକ୍ତ କରି ଅର୍ଥାତ୍ ମନ ଏବଂ ବୁଦ୍ଧିର ଏକତାର ଅଭାବ ଆମ ଏକାଗ୍ରତାକୁ ବାଧା ଦେଇଥାଏ ଏବଂ ଏହିପରି ସମତ୍ତ୍ୱର ଭାବନା ଆସେ ନାହିଁ। ଯୋଗ ହେଉଛି ମନ ଏବଂ ବୁଦ୍ଧିର ସମତ୍ତ୍ୱ।

“मय्यर्पित मनोबुद्धिर्मामेवैष्यस्यसंशयम्॥”

ଯଦି କେହି ନିଜର ମନ ଏବଂ ବୁଦ୍ଧିକୁ ଏକାଠି କରି କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି ତେବେ ସେ ନିଃସନ୍ଦେହରେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚନ୍ତି, ଅର୍ଥାତ୍ ସେ ବିଜୟ ଏବଂ ଖ୍ୟାତି ଲାଭ କରନ୍ତି। ଯେ କୌଣସି ବାଳକ ଯିଏ ତାଙ୍କ ମନ ଏବଂ ବୁଦ୍ଧିକୁ ଏକତ୍ର କରି ନିଜ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ କଥାକୁ ଧ୍ୟାନ ଦିଏ, ସେ ନିଶ୍ଚୟ ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କରିବ। ଏହା ପ୍ରାୟତଃ ଘଟେ ଯେ ବୁଦ୍ଧି ବ୍ଲାକବୋର୍ଡ ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦେଇଥାଏ ଏବଂ ମନ ଅନ୍ୟତ୍ର ବୁଲୁଥାଏ, ଯେପରି ଘରେ ରୋଷେଇ କ'ଣ ହେଇଛି? ମା କ'ଣ କରୁଛନ୍ତି? ମୋତେ ବର୍ତ୍ତମାନ କ୍ରିକେଟ୍ ଖେଳିବାକୁ ଯିବାକୁ ପଡିବ ଇତ୍ୟାଦି। ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ବିଜୟ ହାସଲ ହୁଏ ନାହିଁ। ତେଣୁ ମନ ଏବଂ ବୁଦ୍ଧିର ସମତ୍ତ୍ୱ ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ। ସମତ୍ତ୍ୱ ଅର୍ଥ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତି। ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଛୋଟ ଜିନିଷ ସହିତ ବାନ୍ଧି ହୋଇଥାଉ। ଶତ୍ରୁତାର ବନ୍ଧନ ପରି ମିତ୍ରତାର ବନ୍ଧନ ମଧ ଅଛି। ଯେପରି ଜଣେ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ମନେ ପକାଇବା ସମୟରେ ଆମ ମନ ସାଙ୍ଗ ଆଡକୁ ଯାଇଥାଏ, ସେହିଭଳି ଶତ୍ରୁକୁ ମନେ ରଖିବାବେଳେ ଆମ ମନ ଶତ୍ରୁ ଚିନ୍ତାରେ ଚିନ୍ତିତ ଥାଏ। ଦିନସାରା ସେ ଭାବେ ଯେ ତା'ର ସେହି ଶତ୍ରୁକୁ ସେ କିପରି ପରାସ୍ତ କରିପାରିବ? ସେଥିପାଇଁ ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ୍ କହିଛନ୍ତି

समः शत्रौ च मित्रे च तथा मानापमानयोः।

ଯଦି କେହି ଆମକୁ ମାଳ ପିନ୍ଧାନ୍ତି, ତେବେ ଆମେ ଦିନସାରା ସେହି ବହୁ ଖୁସି ବିଷୟରେ ହଜିଯାଇଥାଉ ଏବଂ ଯଦି କେହି ଆମକୁ ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି, ତେବେ ଆମେ ଦିନସାରା ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କରିଥାଉ। ଆମେ ସବୁ ପରିସ୍ଥିତିରେ ସବୁକିଛି ସହିତ ବାନ୍ଧି ହୋଇଯାଉ ।

“शीतोष्णसुखदुःखेषु”

तथा

“तुल्यनिन्दास्तुतिर्मौनी सन्तुष्टो येन केनचित्।”

ବନ୍ଧନ ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଯେ ଆମେ ନିଜକୁ ସେହି ବିଷୟଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ରଖିବା।ଯିଏ ନିଜକୁ ଏ ସବୁଠାରୁ ଅଲଗା କରିପାରେ, ଯିଏ ଶୀତ ଏବଂ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ସମୟରେ ସମାନତା ବଜାୟ ରଖେ, ଯିଏ ଶତ୍ରୁ ଏବଂ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ସହିତ ସମାନ ଭାବ ବଜାୟ ରଖେ, ଯିଏ ସମ୍ମାନ ଏବଂ ଅପମାନ, ଲାଭ ଏବଂ କ୍ଷତି, ବିଜୟ ଏବଂ ପରାଜୟରେ ମଧ ସମାନତା ବଜାୟ ରଖେ,ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି ଏହି ପଥରେ ଆଗକୁ ବଢିପାରିବ। ସେଥିପାଇଁ ଅନେକ ଲୋକ ଗୋଟିଏ ଚରମ ସୀମାରୁ ଅନ୍ୟ ଚରମ ସୀମାକୁ ଚାଲିଯାଆନ୍ତି ।ପ୍ରଥମେ ଆମେ ବହୁତ ଖାଇଦେଇ, ଓଜନ ବଢାଇଥାଉ ଏବଂ ତା'ପରେ ଆମେ ଓଜନ ହ୍ରାସ କରିବା ପାଇଁ ନେଚରପାଥି (naturopathy) ପରି ବିଜ୍ଞାନର ସାହାଯ୍ୟ ନେଇଥାଉ। ଏଥିପାଇଁ ଆମେ ଅତ୍ୟଧିକରୁ ଦୂରେଇ ଯାଇ ଯୋଗର ମାର୍ଗ ଅନୁସରଣ କରିବା ଉଚିତ୍ ।

ଯଦୃଚ୍ଛାଲାଭସନ୍ତୁଷ୍ଟୋ, ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱାତୀତୋ ବିମତ୍ସରଃ।
ସମଃ(ସ୍) ସିଦ୍ଧାବସିଦ୍ଧୌ ଚ, କୃତ୍ୱାପି ନ ନିବଧ୍ୟତେ ॥୨୨॥

ଫଳେଚ୍ଛା ବିନା ଆପେ ଆପେ ଯାହାକିଛି ମିଳିଯାଏ ସେଥିରେ ଯେଉଁ କର୍ମଯୋଗୀ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ରହେ ଏବଂ ଯେ ଇର୍ଷ୍ୟାରହିତ, ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱାତୀତ ତଥା ସିଦ୍ଧି-ଅସିଦ୍ଧିରେ ସମଭାବସମ୍ପନ୍ନ, ସେ କର୍ମ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତହିଁରେ ବାନ୍ଧିହୁଏ ନାହିଁ।

ବିବେଚନ:-

ଶ୍ରୀଭଗବାନ କହୁଛନ୍ତି ଯେ, କର୍ମଯୋଗୀ, ଫଳାଫଳର ଇଚ୍ଛା ନ'କରି ଯାହା ପାଇଥାଏ, ସେଥିରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ରହେ। ଫଳାଫଳ ପାଇଁ କୌଣସି ଆଶା ନ'କରିବା, ଏବଂ ଇର୍ଷାପରାୟଣତାରୁ ମୁକ୍ତ, ବିବାଦରୁ ମୁକ୍ତ ଏବଂ ସଫଳତା ଏବଂ ବିଫଳତାରେ ସମାନ ରହିବାକୁ ଯିଏ ଶିଖେ, ସେ କର୍ମ କଲେ ମଧ୍ୟ ସେଥିରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହେନାହିଁ।

ସମତ୍ତ୍ୱର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ସନ୍ତୁଳନ। ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରକାରର ଆକାଂକ୍ଷା, ଯେମିତି କି, ମୁଁ ଏକ ସନ୍ତାନକୁ ବଢାଇଛି, ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥାରେ ସେ ସନ୍ତାନ ମୋର ସହାୟକ ହେବ। ଏକ ଆଶାର ଅପେକ୍ଷାରେ ପିଲାର ପ୍ରତିପାଳନ ହୁଏ କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ପିଲାଟି ବଡ ହୁଏ ଏବଂ ତାହା କରେ ନାହିଁ, ତେବେ ଆଶା ଦୁଃଖରେ ପରିଣତ ହୁଏ। ଅପରପକ୍ଷେ, ଯଦି ପିଲାମାନଙ୍କୁ ବଢାଇବା ବେଳେ ଆମେ ଭାବିବା ଯେ "ପିଲାମାନେ ଈଶ୍ବରଙ୍କ ଉପହାର, ସେମାନେ ମୋ ପାଖକୁ ଆସିଛନ୍ତି, ମୁଁ ସେମାନଙ୍କର ପାଳନପୋଷଣ କରି ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପୂରଣ କରିଛି। ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ତାଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିବେ କି ନାହିଁ ତାହା ତାଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ, ତେବେ ଆମକୁ ଆଶା ହେତୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ଯନ୍ତ୍ରଣା ସହିବାକୁ ପଡିବ ନାହିଁ। ସେମାନେ ଟିକିଏ ସେବା ପ୍ରଦାନ କରିଲେ ମଧ୍ୟ, ଆମେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବୁ।"

ଆମେ ଏହିପରି ଆକାଂକ୍ଷାକୁ ବୁଝିପାରିବା। ପୃଥିବୀ ସବୁ ସ୍ଥାନରେ ଆକାଶ ସହ ଯୋଡି ହୋଇ ରହିଛି। ଆମେ ସେହି ଦିଗ୍‌ବଳୟ ରେଖାକୁ ଦେଖିପାରୁ କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ଆମେ ସେହି ଦିଗ୍‌ବଳୟ ଆଡକୁ ଗତି କରୁ, ସେହି ରେଖା ମଧ୍ୟ ଦୂରେଇ ଯାଏ। ଏହା କେବଳ ଏକ ଆଭାସ। ଯଦି ଆମେ ଅନୁଭବ ସହିତ ସ୍ଥିର ହୋଇଥାଉ ଯେ ଏଠାରେ ଆକାଶ ମଧ୍ୟ ପୃଥିବୀ ସହିତସଂଯୁକ୍ତ ଅଛି। ଆମେ ଏହି ଜ୍ଞାନ ସହ ଯଦି ଦୌଡ଼କୁ ବନ୍ଦ କରି ଅନ୍ତରାତ୍ମାକୁ ଚିହ୍ନିବା, ଜାଣିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବା, ତେବେ ଅସନ୍ତୋଷ କେବେ ଆସିବ ନାହିଁ। ଯଦି ଆମେ ସର୍ବଦା ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବାର ଅଭ୍ୟାସକୁ ବିକଶିତ କରିବା, ତେବେ ଆମର ଖୁସି ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ।

"प्रसादेसर्व दुःखानां हानिरस्योपजायते।

प्रसन्नचेतसो ह्याशु बुद्धिः पर्यवतिष्ठते।।"

ବୁଦ୍ଧି ସ୍ଥିର କରିବା ପାଇଁ, ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ମନ୍ତ୍ର ହେଉଛି ଆମର ମନ ସର୍ବଦା ଖୁସି ରହିବା ଉଚିତ୍। ଖୁସିମନ ସମସ୍ତ ଦୁଃଖକୁ ନଷ୍ଟ କରିଦେବ ଏବଂ ଏହା ଆମର ଜ୍ଞାନକୁ ମଧ୍ୟ ସ୍ଥିର କରିବ। ସମାନତାର ଭାବନା ଆମ ମନରୁ ଇର୍ଷା ଦୂର କରେ। ଦ୍ୱିପାକ୍ଷିକ ବ୍ୟକ୍ତି ଜଣେ ଅଣ-ପକ୍ଷପାତି ହୋଇଯାଏ। ଏଠାରେ ଭକ୍ତ ଏବଂ ଭଗବାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପକ୍ଷପାତିତା ବିଲୋପ ହୁଏ। ତା'ପରେ ସଫଳତା ଆମକୁ ମିଳେ କି ନାହିଁ ତାହା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ନୁହେଁ କିନ୍ତୁ ଆମେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବା ଶିଖିବା, ସହଜରେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଶିଖିବା, ଆନନ୍ଦ ପାଇବା ଶିଖିବା, ପରିତ୍ରାଣର ମହାନ ଦ୍ୱାର ଖୋଲିବାର ଏହା ହେଉଛି ଏକମାତ୍ର ଉପାୟ।

4.23

ଗତସଙ୍ଗସ୍ୟ ମୁକ୍ତସ୍ୟ, ଜ୍ଞାନାବସ୍ଥିତଚେତସଃ।
ଯଜ୍ଞାୟାଚରତଃ(ଖ୍) କର୍ମ, ସମଗ୍ରଂ(ମ୍) ପ୍ରବିଲୀୟତେ ॥୨୩॥

ଯାହାଙ୍କର ଆସକ୍ତି ସର୍ବଥା ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇଛି, ଯେ ମୁକ୍ତ ହୋଇସାରିଛନ୍ତି, ଯାହାଙ୍କର ବୁଦ୍ଧି ସ୍ୱରୂପଭୂତ ଜ୍ଞାନରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ, କେବଳ ଯଜ୍ଞ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କର୍ମରତ, ସେପରି ମନୁଷ୍ୟଙ୍କର ସମସ୍ତ କର୍ମ ବିଲୀନ ହୋଇଯାଏ।

ବିବେଚନ :-

ଯାହାର ଆସକ୍ତି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଲୋପ ପାଇଯାଇଛି, ଯିଏ ବନ୍ଧନମୁକ୍ତ ହୋଇଯାଇଛି, ଯାହାର ବୁଦ୍ଧି ଜ୍ଞାନ ରୂପରେ ଅବସ୍ଥିତ ଅଛି, ଏପରି ବ୍ୟକ୍ତି

କେବଳ ଯଜ୍ଞ ପାଇଁ କାମ କରେ ଏବଂ ଏପରି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଭିତରେ ହିଁ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ କର୍ମଫଳ ବିଲୋପ ହୋଇଯାଏ।

ଯଜ୍ଞର ଅର୍ଥ କେବଳ ଇଟା ତିଆରି ଅଗ୍ନିକୁଣ୍ଡରେ କିଛି ସମିଧ ରଖି ଏହାକୁ ଅର୍ପଣ କରିବା ନୁହେଁ। ବାସ୍ତବରେ, ଯଜ୍ଞକୁ ମନେ ରଖିବାର ଏହା ହେଉଛି ଏକ ଉପାୟ ଯେ ଯେତେବେଳେ ଆମେ ଯଜ୍ଞରେ ସମିଧ ଅର୍ପଣ କରିଥାଉ, ଏହା ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ, ଏହା ଆଉ ଆମର ହୋଇ ରୁହେନାହିଁ। ଏହାକୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରାଯାଇଛି ବୋଲି ଏବଂ ସେହି ଅଗ୍ନିକୁ ମନେ ପକାଇବା ପାଇଁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କର ପୋଷାକକୁ ଗେରୁଆ ରଙ୍ଗରେ ତିଆରି କରାଯାଇଛି। ଅଗ୍ନିର ନିଆଁ ସବୁବେଳେ ଉପରକୁ ରହିଥାଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ଅଗ୍ନି ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗାମୀ। ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ୍ ଏହା ମଧ୍ୟ କହିଛନ୍ତି-

'अत ऊर्ध्वं न संशयः ॥'

ଯେତେବେଳେ ଆମେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିବା, ଆମେ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗତି ପ୍ରାପ୍ତ କରିଥାଉ କିନ୍ତୁ ଏଥିପାଇଁ ଆମକୁ ଆସକ୍ତିଠାରୁ ଦୂରରେ ରହିବାକୁ ପଡିବ। ସମସ୍ତ ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତ ହେବାକୁ ପଡିବ। ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଯେତେବେଳେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଘର ଜଳିବା ଆରମ୍ଭ କଲା, ସେତେବେଳେ ସେ ଜୋରରେ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ଘର ଜଳୁଛି, କିନ୍ତୁ ସେହି ସମୟରେ କେହି ଜଣେ ଆସି ତାଙ୍କୁ କହିଲେ ଯେ" ଏହି ଘର ଆଉ ତୁମର ନୁହେଁ, ତୁମେ ଗତକାଲି ଏହି ଘର ଅନ୍ୟକୁ ବିକ୍ରି କରିଛ।" ସେ ଏହା ଶୁଣିବା ମାତ୍ରେ ହଠାତ୍ କାନ୍ଦିବା ବନ୍ଦ କରିଦେଲେ। ତା'ପରେ ସେ ଘର କିଣିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କଠାରୁ ଫୋନ୍ କଲ ପାଇଲେ ଏବଂ ଶୁଣିଲେ ଯେ "ମୁଁ ତୁମ ଘରକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏବଂ ସୁରକ୍ଷିତ ଅବସ୍ଥାରେ କିଣିଥିଲି, କିନ୍ତୁ ତୁମେ ଘର ଖାଲି କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଏହି ଘର ଜଳି ଯାଇଛି, ତେଣୁ ମୁଁ ତୁମକୁ ଟଙ୍କା ଫେରସ୍ତ ମାଗୁଛି।" ଏହା ଶୁଣି ସେ ବ୍ୟକ୍ତି ଜଣକ ପୁଣି କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲେ। କାନ୍ଦିବାର କାରଣ ହେଉଛି 'ମୁଁ' ର ଅନୁଭବ, ଯେତେବେଳେ 'ମୁଁ' ର ଅନୁଭବ ଚାଲିଗଲା ସେତେବେଳେ 'ମୁଁ' କାନ୍ଦିବା ବନ୍ଦ କରିଦେଲା। ତା'ପରେ 'ମୁଁ' ର ଅନୁଭବ ଆସିଲା ଏବଂ 'ମୁଁ' କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା।

ଆସକ୍ତି ହେବା ଏକ ଚରମ ଅବସ୍ଥା ଏବଂ ଆସକ୍ତି ନ'ହେବା ମଧ୍ୟ ଏକ ଚରମ ପରିଣିତି ଅଟେ। ଆମେ କାହା ପ୍ରତି ଆସକ୍ତ ହେବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ, ସେ ବ୍ୟକ୍ତି ହେଉ କିମ୍ବା କୌଣସି ବିଷୟ ହେଉ। ଏହାର ଉଦାହରଣ ହେଉଛି ଦୀପକ। ଯେତେବେଳେ ଦୀପ ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ ହୁଏ, ସେ ଭାବେ ନାହିଁ ଯେ ସେ କେବଳ ତା'ର ସେହି ସୀମାକୁ ଆଲୋକ ପ୍ରଦାନ କରିବ। ଯେଉଁଠାରେ ଆମେ ଦୀପ ରଖୁ, ଏହା ସେହି ସ୍ଥାନର ପରିବେଶକୁ ଆଲୋକିତ କରେ। ଦୀପକ ନିଜକୁ କୌଣସି ଏକ ସ୍ଥାନ ସହ ଜଡିତ କରେନାହିଁ। ସେ କେବଳ ଆଲୋକ ପ୍ରଦାନ ଜାରି ରଖେ। ଏହା ହିଁ ମଧ୍ୟ ଯଜ୍ଞର ଅର୍ଥ। ଯଜ୍ଞର ପଦ୍ଧତିରେ, ଯେଉଁଠାରେ ବଳି ଦିଆଯାଏ, ତାହା ଏକ ଗଣ୍ଠି ପରି। ଯେପରି ଜଣେ ମହିଳା କିଛି ମନେ ରଖିବା ପାଇଁ ନିଜ ଶାଢୀର ପଲ୍ଲୁରେ ଏକ ଗଣ୍ଠି ବାନ୍ଧିଥାଏ, ସେହିପରି ଯଜ୍ଞଅଗ୍ନି ନିୟମିତ ଭାବରେ କେବଳ ମନେ ପକାଇଦିଏ ଯେ ଆମକୁ ଏହି ଅର୍ପଣର ବିଧି କରିବାକୁ ପଡିବ, ଆମର ସମସ୍ତ କର୍ମ ମଧ୍ୟ ଅର୍ପଣ କରିବାକୁ ପଡିବ। ଆମେ ଏହି କର୍ମ ସହିତ ଆସକ୍ତ ହୋଇ ରହିବା ନାହିଁ, ଜ୍ଞାନରେ ସ୍ଥିର ରହି ଆସକ୍ତ ମୁକ୍ତ ରହିବା ଉଚିତ୍ ।

4.24

ବ୍ରହ୍ମାର୍ପଣଂ(ମ୍) ବ୍ରହ୍ମ ହବିଃ(ର୍), ବ୍ରହ୍ମାଗ୍ନୌ ବ୍ରହ୍ମଣା ହୁତମ୍।
ବ୍ରହ୍ମୈବ ତେନ ଗନ୍ତବ୍ୟଂ(ମ୍), ବ୍ରହ୍ମକର୍ମସମାଧିନା ॥୨୪॥

ଯେଉଁ ଯଜ୍ଞରେ ଅର୍ପଣ (ଅର୍ଥାତ୍ ସ୍ରୁକ୍ , ସୁବାଦି ଅର୍ପଣପାତ୍ର)ମଧ ବ୍ରହ୍ମ, ହବ୍ୟ ପଦାର୍ଥ (ଅର୍ଥାତ୍ ତିଳ, ଯବ,ଘିଅ ଆଦି) ମଧ ବ୍ରହ୍ମ ଏବଂ ବ୍ରହ୍ମସ୍ବରୂପ କର୍ତ୍ତା ଦ୍ବାରା ବ୍ରହ୍ମରୂପକ ଅଗ୍ନିରେ ଆହୁତି ପ୍ରଦାନରୂପକ କ୍ରିୟା ମଧ ବ୍ରହ୍ମ, (ଏପରି ଯଜ୍ଞାନୁଷ୍ଠାନରତ) ଯେଉଁ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କର ବ୍ରହ୍ମରେ ହିଁ କର୍ମ-ସମାଧି ହୋଇଛି, ତାଙ୍କ ଦ୍ବାରା ପ୍ରାପ୍ତବ୍ୟ ଫଳ ମଧ ବ୍ରହ୍ମ।

ବିବେଚନ :-

ଶ୍ରୀଭଗବାନ କହିଛନ୍ତି ଯେ ଯଜ୍ଞରେ ଅର୍ପିତ ନୈବେଦ୍ୟ ମଧ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମ ଅଟେ, ସେହି ବଳି ମଧ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମ ଅଟେ ଏବଂ ବ୍ରହ୍ମରୂପୀ କର୍ତ୍ତା ଦ୍ୱାରା ଅଗ୍ନିରେ ଆହୁତିଦାନରେ କ୍ରିୟା ମଧ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମ, ଏପରି ଯଜ୍ଞ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିର ଯଜ୍ଞରେ ହିଁ କର୍ମସମାଧି ହୋଇଯାଏ, ତେବେ ତା'ଦ୍ୱାରା ପ୍ରାପ୍ତ ଫଳାଫଳ ମଧ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମ ଅଟେ।

"तू ही है सर्वत्र व्याप्त हरि, तुझमें ही सारा संसार"

ଅର୍ଥାତ୍ ସବୁକିଛି ବ୍ରହ୍ମ, ଅଗ୍ନି ମଧ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମ, ଏଥିରେ ପ୍ରବେଶ କରୁଥିବା ଅର୍ପଣ ମଧ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମ, ଉତ୍ସର୍ଗ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମ ହୋଇଯାଏ, ତେବେ ଏହି କ୍ରିୟା ଦ୍ୱାରା କେବଳ ବ୍ରହ୍ମ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ।

"सर्वं कर्माखिलं ब्रह्म"

ସମସ୍ତ କର୍ମ ବ୍ରହ୍ମ ହେଉ।

ଘଟୁଥିବା ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ପର୍ଦା ବା ଅନ୍ତରାଳ ଅଛି। ବେଳେବେଳେ ଆମେ ମନ୍ଦିରର କବାଟ ବନ୍ଦ ହୋଇଥିବା ସମୟରେ ପହଞ୍ଚୁ। ଏହା ସତ୍ୟ ଯେ ଆମେ ମନ୍ଦିରରେ ପହଞ୍ଚୁ, କିନ୍ତୁ ସ୍ୱାର୍ଥ ଅହଙ୍କାରର ଆବର୍ଜନା ସହିତ ପହଞ୍ଚୁ। ଆମକୁ କିଛି ସମୟ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡେ। ସେହି ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଆମେ ସର୍ବୋପରି ପ୍ରଭୁଙ୍କ ସହିତ ଏକାକାର ହେବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁ। ସାଧାରଣତଃ ଆମର ଦର୍ଶନ ମଧ୍ୟ ଔପଚାରିକ ହୋଇଥାଏ। ଆମେ କେବଳ ବିଧି ପାଇଁ ମନ୍ଦିରକୁ ଯାଉ। ସେଠାରେ ନମସ୍କାର କରି ନିଜ କାମ ଆଡକୁ ଅଗ୍ରସର ହେଉ। ଏହା ଉଚିତ ନୁହେଁ। ଆମ ଜୀବନରେ ବହୁତ ଅସ୍ଥିରତା ଅଛି, ଆସନ୍ତୁ ଟିକିଏ ସ୍ଥିର ହେବା। ହୁଏତ ଆମକୁ ସେଠାରେ ଠିଆ କରେଇ ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଆମ ମନରେ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଥିବା ଅହଙ୍କାର ଇତ୍ୟାଦି ଅଳିଆକୁ ହଟାଇବା ପାଇଁ କିଛି ବାର୍ତ୍ତା ଦେବେ ଏବଂ ଏହା ପରେ ଦର୍ଶନ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଦ୍ୱାର ଖୋଲିବ। ସେ ସମୟରେ ଏଭଳି ଏକ ଚିନ୍ତାଧାରା ମଧ୍ୟ ଆମ ମନକୁ ଆସେ ଯେ "ପଣ୍ଡିତଜୀଙ୍କୁ ବର୍ତ୍ତମାନ କବାଟ ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ଥିଲା? ଯଦି ଆଉ ଦୁଇ ମିନିଟ୍ ପରେ ବନ୍ଦ କରିଥାନ୍ତେ ତେବେ କ'ଣ ଅସୁବିଧା ହୋଇଥାନ୍ତା?" ଦ୍ୱାରବନ୍ଦ ଅର୍ଥାତ ଅନ୍ତଃର୍ମନ ଭିତରକୁ ଯିବାର ସମୟ। ଜୀବନର ଜଂଜାଳ ଭିତରେ ଆମେ ସ୍ୱ ଅନ୍ତଃର୍ମନ ଭିତରକୁ ଯିବାକୁ ସମୟ ପାଇପାରୁ ନାହୁଁ। ଭଗବାନ ଏବଂ ଆମ ମଧ୍ୟରେ ଅହଂକାରର ଏହି ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ନ'ଖୋଲିଲେ, ଆମେ ବ୍ରହ୍ମଙ୍କୁ ଅନୁଭବ କରିପାରିବୁ ନାହିଁ ।

4.25

ଦୈବମେବାପରେ ଯଜ୍ଞଂ(ମ୍), ଯୋଗିନଃ(ଫ୍) ପର୍ଯ୍ୟୁପାସତେ।
ବ୍ରହ୍ମାଗ୍ନାବପରେ ଯଜ୍ଞଂ(ମ୍), ଯଜ୍ଞେନୈବୋପଜୁହ୍ୱତି ॥୨୫॥

ଅନ୍ୟ କେତେକ ଯୋଗୀଜନ ଦୈବ(ଭଗବଦର୍ପଣରୂପକ) ଯଜ୍ଞର ଅନୁଷ୍ଠାନ କରନ୍ତି ଏବଂ ଆଉ କେତେକ ଯୋଗୀଜନ ବ୍ରହ୍ମରୂପକ ଅଗ୍ନିରେ ବିଚାରରୂପକ ଯଜ୍ଞଦ୍ୱାରା ହିଁ ଜୀବାତ୍ମାରୂପକ ଯଜ୍ଞର ଆହୁତି ଦିଅନ୍ତି (ଅର୍ଥାତ୍ ବିଚାର ଦ୍ୱାରା ଜୀବାତ୍ମାକୁ ବ୍ରହ୍ମରେ ଲୀନ କରିଦିଅନ୍ତି)।

ବିବେଚନ : -

ଜୁହୁତି ଅର୍ଥ ହେଉଛି ହୋମ କରିବା। ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ୍ କହିଛନ୍ତି ଯେ ଯୋଗୀମାନେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଦେଖୁଥିବା ରୂପରେ ଯୋଗ କରନ୍ତି ଏବଂ ମହାଯୋଗୀମାନେ କେବଳ ବ୍ରହ୍ମକୁ ଅଗ୍ନି ରୂପକ ଯଜ୍ଞ ମାଧ୍ୟମରେ ଆତ୍ମା ସହ ଯୋଗ କରନ୍ତି। ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଅନେକ ପ୍ରକାରର ହୋମ ବିଷୟରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି। ଯଜ୍ଞ, ଶୁଦ୍ଧତା ଏବଂ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଗତିର ପ୍ରତୀକ। ଯେପରି ଅଗ୍ନିର ନିଆଁ ଉପରକୁ ଗତି କରେ, ସେହିଭଳି ନିଜକୁ ଉଞ୍ଚା ଉଠାଇବାର ପଦ୍ଧତିକୁ ମଧ୍ୟ ଯଜ୍ଞ କୁହାଯାଏ। ଏହି ଉତ୍ସର୍ଗ କେବଳ ଅଗ୍ନିରେ କରାଯାଏ କାରଣ ଅଗ୍ନି ହିଁ ସମସ୍ତ ଅଶୁଦ୍ଧତାକୁ ଦୂର କରିଥାଏ। ଅଗ୍ନି ହିଁ ସୁନାର ସମସ୍ତ ଅଶୁଦ୍ଧତାକୁ ପୋଡ଼ିଦେଇ ଶୁଦ୍ଧ କରେ।

ଆମ ଜୀବନରୁ ସମସ୍ତ ଅଶୁଦ୍ଧତାକୁ ମଧ୍ୟ ହଟାଇବାକୁ ପଡିବ, ତେଣୁ ଯଜ୍ଞକର୍ମ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ। ଆମର ଅହଂକୁ ଜାଳିବାକୁ ପଡିବ। କ୍ରିଆର ହୋମ ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଆମେ ଯାହା ବି କର୍ମ କରୁଛୁ, ଏହାକୁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଅର୍ପଣ କରିବା ଉଚିତ ଏବଂ କୌଣସି ଫଳାଫଳ ଆଶା କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ।

ଜଣେ ପିଲା ତାଙ୍କ ପିତାଙ୍କୁ କୁହନ୍ତି ଯେ "ଯଦି ମୁଁ ପରୀକ୍ଷାରେ ନବେ ପ୍ରତିଶତ ମାର୍କ ପାଏ, ତେବେ ତୁମେ ମୋତେ ସାଇକେଲ ଦେବ କି?" ତାଙ୍କ ପିତା ତାଙ୍କୁ ଆଶ୍ୱାସନା ଦିଅନ୍ତି ଯେ ସେ ଏହା କରିବେ। ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେତେବେଳେ ସେହି ପିଲା ଅଧ୍ୟୟନ କରେ, ତା'ର ମନରେ ସାଇକେଲର ଚିନ୍ତା ଥାଏ। ଅଧ୍ୟୟନର ଫଳାଫଳ ଏକ ସାଇକେଲରେ ପରିଣତ ହେଲା ।ଯେତେବେଳେ ଦିନସାରା ମନରେ କେବଳ ସାଇକେଲ ଚିନ୍ତା ରହିବ, ସେତେବେଳେ ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ ପାଇଁ କରାଯାଉଥିବା ଅଧ୍ୟୟନରେ ବ୍ୟାଘାତ ଆସିବ। ଫଳାଫଳ ଆସିବା ପରେ ଯଦି ସେ ନବେ ପ୍ରତିଶତ ମାର୍କ ପାଏ ନାହିଁ, ତେବେ ସେ ମନରେ ବହୁତ କଷ୍ଟ ଅନୁଭବ କରିବ।

କ୍ୟାମେରା ଆମର ସେଲଫି ନେଇଥାଏ। କ୍ୟାମେରା ଶବ୍ଦଟା କେତେ ସୁନ୍ଦର "କ୍ୟା-ମେରା," ଅର୍ଥାତ୍, ଏହା କ'ଣ ମୋର? ମୋ ପାଖରେ କିଛି ନାହିଁ। ତୁମେ ଶରୀରର ଫଟୋ ଉଠାଉଛ। ସେହି ଫଟୋ ତୁମର ନୁହେଁ, "ତୁମେ" ଭିତରେ ଅଛ। ଯେତେବେଳେ ଭିତର ଅର୍ଥାତ ଆତ୍ମା ଚାଲିଯାଏ, କେବଳ ଏହି ଶରୀର ରହିବ, ଯାହାକୁ କେହି ନାମରେ ଡାକିବେ ନାହିଁ । ଯେତେବେଳେ କାହାର ମୃତ୍ୟୁ ହୁଏ, ଆମ ଭାଷା ତୁରନ୍ତ ବଦଳିଯାଏ। ଆମେ ନାମ ଦ୍ୱାରା ନୁହେଁ ବରଂ 'ଶରୀର' କିମ୍ବା 'ମୃତ ଶରୀର' କହୁ । ଏହି ଜ୍ଞାନ ଆମର ପରିତ୍ରାଣର ଦ୍ୱାର ଖୋଲିଥାଏ।

4.26

ଶ୍ରୋତ୍ରାଦୀନୀନ୍ଦ୍ରିୟାଣ୍ୟନ୍ୟେ, ସଂୟମାଗ୍ନିଷୁ ଜୁହ୍ୱତି।

ଶବ୍ଦାଦୀନ୍ବିଷୟାନନ୍ୟ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଗ୍ନିଷୁ ଜୁହ୍ୱତି ॥୨୬॥

ଅନ୍ୟ କେତେକ ଯୋଗୀ ଶ୍ରୋତ୍ରାଦି ସମସ୍ତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଙ୍କୁ ସଂଯମରୂପକ ଅଗ୍ନିରେ ଆହୁତି ଦିଅନ୍ତି ଏବଂ ଆଉ କେତେକ ଯୋଗୀ ଶବ୍ଦାଦି ବିଷୟଗୁଡିକୁ ଇନ୍ଦ୍ରିୟରୂପକ ଅଗ୍ନିରେ ଆହୁତି ଦିଅନ୍ତି।

ବିବେଚନ :-

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ୍ କହିଛନ୍ତି ଯେ ପ୍ରକୃତ ଯୋଗୀମାନେ ଶ୍ରବଣାଙ୍ଗ ଅର୍ଥାତ୍ କାନ ଏବଂ ସମସ୍ତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟକୁ ସଂଯମ ରୂପକ ଅଗ୍ନିରେ ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଯୋଗୀମାନେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ନିଆଁରେ ଶବ୍ଦ ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟଗୁଡ଼ିକର ବଳିଦାନ କରନ୍ତି ।

ଏହି ପଦର ଦ୍ୱିତୀୟ ଧାଡି ଅତ୍ୟନ୍ତ ରହସ୍ୟମୟ ଏବଂ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ ଅଟେ । ଯଦି ଆମେ ଏ ବିଷୟରେ ଗୋଟିଏ କଥା ବି ମନେ ରଖିବା,ତେବେ ଆମର ଜୀବନ ବଦଳିଯିବ। ଶବ୍ଦ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଏ କାରଣ ଶବ୍ଦ ଆମ ଜିହ୍ୱାରୁ ଆସିଥାଏ। ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ମନକୁ କଷ୍ଟ ଦେଉଥିବା ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଶବ୍ଦ ଆମ ଜିଭରୁ ବାହାରିଥାଏ, ସେଗୁଡିକ ବାହାରକୁ ବାହାରିବା ପୂର୍ବରୁ ଆମ ଜିଭରେ ହିଁ ଏପରି ଶବ୍ଦ ଜାଳିଦେବା ଉଚିତ୍। ଏହା ଏକ ପ୍ରକାର ଯଜ୍ଞ। ଆମ ଆଖିର କାର୍ଯ୍ୟ ହେଉଛି ଦେଖିବା। ବାରମ୍ବାର ଆମେ ମୋବାଇଲ୍ ଚେକ୍ କରିବା ଭଳି ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟ ଆଖିରେ ଅନୁଭବ କରୁ । ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଖି, କାନ, ଜିଭ ଇତ୍ୟାଦିର ଉପବାସ ଅର୍ଥାତ ସଂଯମତା ନ'ହୁଏ, ଆମର ଅନ୍ତଃର୍ଭେଦୀ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଆରମ୍ଭ ହେବ ନାହିଁ ।

ଶ୍ରୀଭଗବାନଙ୍କୁ ଆମେ ଦେଉଥିବା ଖାଦ୍ୟ ଆମ ପାଇଁ ପ୍ରିୟ ଅଟେ।ଆମେ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିବା ଫୁଲର ସୁଗନ୍ଧକୁ ଭଲପାଉ। ଯାହା ଆମ ପାଇଁ ପ୍ରିୟ, ଆମେ ଏହାକୁ ଶ୍ରୀଭଗବାନଙ୍କ ଆଗରେ ରଖି ପରେ ଏହାକୁ ଖାଇଥାଉ । ଯଦି ଆମକୁ ଶ୍ରୀଭଗବାନଙ୍କୁ କିଛି ଦେବାକୁ ପଡେ ତେବେ ଆମକୁ କାନ, ଆଖି,ଜିଭ ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟ ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ପଡିବ, ତେବେଯାଇ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଆମେ ଅନ୍ତଃର୍ଭେଦୀ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବା ।

ଶ୍ରୀଭଗବାନ ମଧ୍ୟ ଆମକୁ ଅନେକ ସୂଚନା ଦିଅନ୍ତି। ଚାଳିଶ ବର୍ଷ ବୟସରେ ଆମେ ଚଷମା ପିନ୍ଧୁ। ଷାଠିଏ ବର୍ଷ ବୟସରେ ଆମର କାନ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇଯାଏ। ଆମେ ଶ୍ରୁତିଯନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହାର କରୁ। ଶ୍ରୀଭଗବାନ କହୁଛନ୍ତି ଯେ ନିଜଭିତର କଥା ଶୁଣିବା ପାଇଁ ସେ ବାହ୍ୟଦ୍ୱାର ସବୁ ବନ୍ଦ କରୁଛନ୍ତି। ଏଥିପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ନ'କରି, ଆମେ ତାଙ୍କୁ ଅଭିଶାପ ଦେଉଛୁ।

ଏକ ବୋହୂର ପିତାମାତାଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଶାଶୁ ଘରକୁ ଆସିବାକୁ ଥିଲା। ଶାଶୁ କୁହନ୍ତି, "ବୋହୂ, ତୁମ ପିତାମାତା ଆଜି ଆସୁଛନ୍ତି, ଆଜି ଘରେ ରୁହ ।" ବୋହୂ ଶାଶୁଙ୍କୁ କହିଲା, "ଆଜି ମୋର କିଟି ପାର୍ଟୀ, ମୋତେ ଯିବାକୁ ପଡିବ। ମୁଁ ଶୀଘ୍ର ଫେରି ଆସିବି,ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତୁମେ ସେମାନଙ୍କର ଯତ୍ନ ନେବ। ଶାଶୁ କହିଛନ୍ତି "ଯଦି ତୁମେ ନ ଯାଅ ତେବେ କଣ ହେବ?" ବୋହୂ କହୁଛନ୍ତି ଯେ"ସେଠାରେ ଅନୁପସ୍ଥିତ ଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ମନ୍ଦକଥା ବା ଚର୍ଚ୍ଚା କରାଯାଏ, ତେଣୁ ମୁଁ ଚାହେଁ ନାହିଁ ଯେ ସେଠାରେ ମୋ ନାମରେ କିଛି ମନ୍ଦଚର୍ଚ୍ଚା ହେଉ। ଅନ୍ୟର ମନ୍ଦଚର୍ଚ୍ଚା ଆରମ୍ଭ ହେଲା ମାତ୍ରେ ମୁଁ ଫେରିଆସିବି ।" ଆମେ ମଧ୍ୟ ମନ୍ଦ କାମ କରିବାଟାକୁ ଉପଭୋଗ କରୁ। ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ମନ୍ଦ କଥା ଶୁଣିବାକୁ ଆଗ୍ରହୀ ଥିବା ଏହି କାନଗୁଡ଼ିକ ସଂଯମ ଅଗ୍ନିରେ ଜଳିଯିବା ଉଚିତ୍।ଆତ୍ମ-ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହେବା ଆମର ଏକାଗ୍ରତା ଏବଂ ଏକାଗ୍ରତା ଆମକୁ ଧ୍ୟାନ ଏବଂ ସମାଧି ଆଡକୁ ନେଇଯାଏ ।

4.27

ସର୍ବାଣୀନ୍ଦ୍ରିୟକର୍ମାଣି, ପ୍ରାଣକର୍ମାଣି ଚାପରେ।
ଆତ୍ମସଂୟମଯୋଗାଗ୍ନୌ, ଜୁହ୍ୱତି ଜ୍ଞାନଦୀପିତେ ॥୨୭॥

ଅନ୍ୟ କେତେକ ଯୋଗୀ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କର ଓ ପ୍ରାଣମାନଙ୍କର କ୍ରିୟାଗୁଡିକୁ ଜ୍ଞାନରୁ ପ୍ରକାଶିତ ଆତ୍ମସଂଯମଯୋଗ (ସମାଧିଯୋଗ) ରୂପକ ଅଗ୍ନିରେ ଆହୁତି ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି।

ବିବେଚନ:-

ଶ୍ରୀଭଗବାନ କହିଛନ୍ତି ଯେ ଅନେକ ଯୋଗୀ, ବ୍ୟକ୍ତି କୈନ୍ଦ୍ରିକ ଜ୍ଞାନ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ ଆତ୍ମସଂଯୋଗ ରୂପୀ ଅଗ୍ନିରେ ସମସ୍ତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଏବଂ ପ୍ରାଣ କ୍ରିୟାର ଆହୁତି ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି । ଅଗ୍ନି ଅର୍ପଣ କରିବାର ପଦ୍ଧତି ହେଉଛି ଘର୍ଷଣ । ଆମେ ଆମର ପାପୁଲି ଘଷିବା ମାତ୍ରେ ସେଗୁଡ଼ିକ ଗରମ ହୋଇଯାଏ।ଏହା ଆମ ଶରୀରରେ ଯୋଗର ଅଗ୍ନି।ଏହି ଯୋଗାଗ୍ନିକୁ ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳିତ କରିବାର ଅନେକ ଉପାୟ ଅଛି।

ପଞ୍ଚ ମହାଭୁତ ବିଶିଷ୍ଟ ଆମ ଶରୀର ପ୍ରକୃତିରୁ ନିର୍ମିତ ଏବଂ ପଞ୍ଚ ମହାଭୁତ ହେଉଛି ପ୍ରକୃତିର ଉପହାର। ଆମ ଶରୀରର ସତୁରି ପ୍ରତିଶତ ଜଳ ଏବଂ ଅବଶିଷ୍ଟ ତିରିଶ ପ୍ରତିଶତ କିଛି ବାୟୁ, କିଛି ଅଗ୍ନି, କିଛି ମାଟି।ଏହି ଶରୀରରେ ଅଗ୍ନିର ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାନ ଅଛି। କେବଳ ଜଠରାଗ୍ନି ନୁହେଁ,ଅନେକ ପ୍ରକାରର ଅଗ୍ନି ମଧ୍ୟ ଅଛି। ଜଠରାଗ୍ନି କେବଳ ଖାଦ୍ୟ ହଜମ କରିଥାଏ।

ଆମେ ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟରେ ପଢ଼ିଛୁ - '**भीमकर्मा वृकोदरः**' '**ଭୀମକର୍ମା ବୃକୋଦର**', ଭୀମଙ୍କ ଉଦରରେ ବୃକ ନାମକ ଏକ ଅଗ୍ନି ଥିଲା। ଆମ ବିଜ୍ଞାନରେ ଅନେକ ପ୍ରକାରର ଅଗ୍ନି ଆବିଷ୍କାର କରାଯାଉଛି। ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମେ ମଧ୍ୟ ଶୀତଳ ଅଗ୍ନି ଆବିଷ୍କାର କରିଛୁ, ଯାହାକୁ ସ୍ପର୍ଶ କଲାବେଳେ ଝଟ୍‌କା ଲାଗେନାହିଁ।

ଆଜିକାଲି ବିବାହ ସମାରୋହରେ ନିଆଁର ସ୍ଫୁରଣ ଉଡାଯାଉଛି। ଏହାକୁ ଶୀତଳ ଅଗ୍ନି କୁହାଯାଏ। ଏସବୁ ପୂର୍ବରୁ ନଥିଲା। ଆମର ପୂର୍ବଜ ଶରୀରରେ ଉତ୍ପାଦିତ ଅନେକ ପ୍ରକାରର ଅଗ୍ନି ମଧ୍ୟ ଆବିଷ୍କାର କରିଥିଲେ।ଏହି ନିଆଁକୁ ଜାଳିବାର ପଦ୍ଧତି ହେଉଛି ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ର। ଜ୍ଞାନର ଆଲୋକ ସହିତ ନିଜ ଭିତରେ ସଂଯମତାର ଉଦ୍ଦୀପନାକୁ ଜାଗ୍ରତ କରିବା କେବଳ ସମାଧି ଯୋଗ ମାଧ୍ୟମରେ ହିଁ ଆସିଥାଏ। ସଂଯମତାର ଅଗ୍ନି ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଏବଂ ପ୍ରାଣର ସମସ୍ତ ଆଶା କର୍ମକୁ ଜାଳିଦିଏ ।

4.28

ଦ୍ରବ୍ୟଯଜ୍ଞାସ୍ତପୋଯଜ୍ଞା, ଯୋଗଯଜ୍ଞାସ୍ତଥାପରେ।
ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟଜ୍ଞାନଯଜ୍ଞାଶ୍ଚ, ଯତୟଃ(ସ୍) ସଂଶିତବ୍ରତାଃ ॥୨୮॥

ତୀକ୍ଷ୍ଣ ବ୍ରତ ଆଚରଣ କରୁଥିବା କେତେକ ପ୍ରଯତ୍ନଶୀଳ ସାଧକ ଦ୍ରବ୍ୟମୟ ଯଜ୍ଞ କରନ୍ତି, କେତେକ ତପୋଯଜ୍ଞ କରନ୍ତି ଏବଂ କେତେକ ଯୋଗଯଜ୍ଞ କରନ୍ତି ତଥା ଅନ୍ୟ କେତେକ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟରୂପକ ଜ୍ଞାନଯଜ୍ଞ କରନ୍ତି।

ବିବେଚନ:-

ଶ୍ରୀଭଗବାନ କହିଛନ୍ତି ଯେ କେତେକ ବ୍ଯକ୍ତି ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ବ୍ରତ ପାଳନ କରୁଥିବା ପ୍ରଯତ୍ନଶୀଳ ସାଧକ,ଯେଉଁମାନେ ଦ୍ରବ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଯଜ୍ଞ କରୁଥାଆନ୍ତି, କେତେକ ତପୋଯଜ୍ଞ କରନ୍ତି ଏବଂ କେତେକ ଯୋଗ ଯଜ୍ଞ କରନ୍ତି ତଥା ଅନ୍ୟ କେତେକ ସ୍ୱଧାୟରୂପକ ଜ୍ଞାନଯଜ୍ଞ କରନ୍ତି। ଦ୍ରବ୍ୟ -ଯଜ୍ଞ ଅର୍ଥ ଧନରାଶି ପ୍ରଦାନକରିବା, ଜ୍ଞାନ-ଯଜ୍ଞର ଅର୍ଥ ହେଉଛି, କୌଣସି ପ୍ରକାରର ଫଳାଫଳ ଆଶା ନ'ରଖି ଉତ୍ତମ କଥା କହିବା।

ଅନେକ ଲୋକ ଭାଗବତ କଥା କହୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଏଥିପାଇଁ ଧନରାଶି ଆଦାୟ କରୁଛନ୍ତି।ତେଣୁ ଏହା ଜ୍ଞାନ ଯଜ୍ଞ ନୁହେଁ।ଆମର ଭାବ ଏହା ହେବା ଉଚିତ ଯେ ଆମେ ଯାହା ପାଇଥାଉ ଠିକ୍ କିନ୍ତୁ ମୋର କାର୍ଯ୍ୟ ହେଉଛି ଏହା କହିବା।ଏହି ଭାବ ସହିତ ଆମକୁ ଆମର ଜ୍ଞାନ ବିତରଣ କରିବାକୁ ପଡିବ ।ଅପେକ୍ଷା ରହିତ କରାଯାଉଥିବା କାର୍ଯ୍ୟ ହେଉଛି ପ୍ରକୃତ ଯଜ୍ଞ।

ଏପରି ଅନେକ ମହାତ୍ମା ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଜୀବିତ ସମୟରେ ସ୍ୱୟଂକୁ ଜଳାଇଛନ୍ତି। ତାଙ୍କଦ୍ୱାରା ହେଉଥିବା ଯୋଗାଗ୍ନି ପ୍ରଜ୍ୱଳନର ଏତେ ଶକ୍ତି ସାମର୍ଥ୍ୟ ରହୁଥିଲା ଯେ ସେ ସ୍ୱୟଂ ଜଳି ଯାଉଥିଲେ। ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ୱଧାୟରୂପକ ଜ୍ଞାନଯଜ୍ଞ କରନ୍ତି। ଆମେ ସ୍ୱଧ୍ୟାୟର ଅର୍ଥ, ସ୍ୱୟଂ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା ବୁଝିଥାଉ।ଆଜିର ଭାଷାରେ ଏହାକୁ ସ୍ୱଧ୍ୟାୟରୂପକ ଅଧ୍ୟୟନ କୁହାଯାଏ କିନ୍ତୁ ବାସ୍ତବରେ ଏହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ପ୍ରୟାସ କରିବା ଏବଂ ନିଜକୁ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା। ନିଜକୁ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା ପାଇଁ ଅନ୍ତଃର୍ମନ ଭିତରକୁ ଯିବାକୁ ପଡିବ।ଆମର ଆତ୍ମ-ଅଧ୍ୟୟନ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦିଆଯାଇଥିବା ବାକ୍ଯ ଉପରେ ଆଧାରିତ। ଅନ୍ୟମାନେ ଆମ ବିଷୟରେ ଯାହା କୁହନ୍ତି, ଆମେ ସେହି ଧାରଣାକୁ ଦୃଢ଼ କରି ରଖୁ, କିନ୍ତୁ ଯଦି ଆମେ ଭିତରକୁ ଯାଇ ସ୍ୱୟଂକୁ ଚିହ୍ନିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁ, ତେବେ ଆମକୁ ଏକ ବିରୋଧ ଭାବ ପରିଲକ୍ଷିତ ହେବ,କାରଣ ଆମେ ବାହାରେ ଯାହା ଅଛେ ତାହା ଭିତରେ ନୁହେଁ। ସ୍ୱୟଂ ଭିତରେ ସ୍ୱୟଂକୁ ଜାଣିବା ହେଉଛି ମୋକ୍ଷର ଦ୍ୱାର ଉନ୍ମୁକ୍ତ କରିବା । ଏହିପରି ଅନେକ ଗବେଷଣା କରାଯାଇଛି।ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ଏକ ରେକର୍ଡର୍ ସଂସ୍ଥାପିତ ହେଲା ଏବଂ ଭିତରର ଚିନ୍ତାଧାରା କୁହାଗଲା। ଆମ ଭିତରେ କେତେ କୁରୂପ ଭରିରହିଛି ତାହା ଆମକୁ ଜ୍ଞାତ ହେଲା । ଆମର ବାହ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ହେତୁ ସମସ୍ତେ ଆମକୁ ବହୁତ ଭଲ ପାଆନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଭିତରେ ଆମର ଘୃଣା,ଈର୍ଷା ଏବଂ ଲୋଭ ରହିଅଛି। ଅନ୍ତର୍ମୁଖୀ ହୋଇ ସ୍ୱୟଂକୁ ଚିହ୍ନିବା ହେଉଛି ନିଜକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାର ଆରମ୍ଭ।

4.29

ଅପାନେ ଜୁହ୍ୱତି ପ୍ରାଣଂ(ମ୍), ପ୍ରାଣେଽପାନଂ(ନ୍) ତଥାପରେ।
ପ୍ରାଣାପାନଗତୀ ରୁଦ୍ଧ୍ୱା, ପ୍ରାଣାୟାମପରାୟଣାଃ ॥୨୯॥

ଅନ୍ୟ କେତେକ ପ୍ରାଣାୟାମ ପରାୟଣ ଯୋଗୀ ଅପାନରେ ପ୍ରାଣବାୟୁକୁ ପୂରକ କରି, ପ୍ରାଣ ଓ ଅପାନର ଗତିକୁ ରୁଦ୍ଧ (କୁମ୍ଭକ) କରି ପ୍ରାଣରେ ଅପାନରେ ଆହୁତି ଦିଅନ୍ତି ବା ରେଚକ କରନ୍ତି, ତଥା ଅନ୍ୟ କେତେକ ମିତାହାରୀ ଯୋଗୀ ପ୍ରାଣମାନଙ୍କୁ ପ୍ରାଣମାନଙ୍କରେ ଆହୁତି ଦିଅନ୍ତି। ଏ ସମସ୍ତ ସାଧକ ଯଜ୍ଞ ଦ୍ୱାରା ପାପ ନାଶ କରନ୍ତି ଏବଂ ଯଜ୍ଞକୁ ଜାଣନ୍ତି।

ବିବେଚନ :-

ଶ୍ରୀଭଗବାନ କହିଛନ୍ତି ଯେ ଅନ୍ୟ କେତେକ ପ୍ରାଣାୟାମ ପ୍ରଯତ୍ନ କରୁଥିବା ଯୋଗୀ ଅପାନରେ ପ୍ରାଣବାୟୁକୁ ପୂରକ କରି, ପ୍ରାଣ ଏବଂ ଅପାନର ଗତିକୁ ରୁଦ୍ଧ(କୁମ୍ଭକ) କରି , ପ୍ରାଣରେ ଅପାନକୁ ଆହୁତି ଦିଅନ୍ତି ବା ରୋଚକ କରନ୍ତି; ତଥା ଅନ୍ୟ କେତେକ ନିୟମିତ ଆହାର କରୁଥିବା ଯୋଗୀ ପ୍ରାଣମାନଙ୍କୁ ପ୍ରାଣମାନଙ୍କରେ ଆହୁତି ଦିଅନ୍ତି। ଏହି ସମସ୍ତ ସାଧକ ଯଜ୍ଞ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ପାପ ନାଶ କରନ୍ତି ଏବଂ ଯଜ୍ଞକୁ ଜାଣନ୍ତି ।

ବିଜ୍ଞାନ-ଭୈରବ ତନ୍ତ୍ର ନାମକ ଏକ ପୁସ୍ତକ ଅଛି। ଭଗବାନ ମହାଦେବ ଭୈରବୀ ଅର୍ଥାତ୍ ମାତା ପାର୍ବତୀଙ୍କୁ ଏକ ଶହ ବାର ସୂତ୍ର ଦେଇଥିଲେ। ସେଥିରେ ମାତା କିଛି ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରନ୍ତି ଏବଂ ମହାଦେବ ଆଦିଯୋଗୀ ଉତ୍ତର ଦିଅନ୍ତି। ଉତ୍ତର ଦେବାବେଳେ ମହାଦେବ ବାରମ୍ବାର କହିଥଲେ,

"अन्दर जाती और बाहर आती साँस के मध्य में रुक जाओ, वहीं से अनेक बातों का उद्गम आरम्भ होता है।" "ଭିତରକୁ ଯାଉଥିବା ଓ ବାହାରକୁ ଆସୁଥିବା ନିଶ୍ୱାସ ବାୟୁ ମଧରେ ବିରାମ ଦିଅ, ସେଠାରୁ ଅନେକ ଜିନିଷର ଉତ୍ପତ୍ତି ଆରମ୍ଭ ହୁଏ।"

ସେଥିପାଇଁ ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରରେ ପ୍ରାଣାୟମର ମହତ୍ତ୍ୱ ରହିଛି। ଭିତର ଓ ବାହାର ଶ୍ୱାସ ଉପରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ରହିବା ଅନିର୍ବାର୍ଯ୍ୟ ଅଟେ।ଭିତରକୁ ଯିବାର ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ପୂରକ କୁହାଯାଏ ଏବଂ ବାହାରକୁ ବାହାରିବାର ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ରେଚକ ଏବଂ ମଧଭାଗକୁ କୁମ୍ଭକ କୁହାଯାଏ।ଯିଏ ପ୍ରାଣ ଏବଂ ଅପାନ, ଉଭୟକୁ ସମାନ କରିବାର ପଦ୍ଧତି ଶିଖିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ପ୍ରାଣାୟାମରେ ପାରଙ୍ଗମ ଅଟନ୍ତି।

4.30

ଅପରେ ନିୟତାହାରାଃ(ଫ୍), ପ୍ରାଣାନ୍ପ୍ରାଣେଷୁ ଜୁହ୍ୱତି।
ସର୍ବେଽପ୍ୟେତେ ଯଜ୍ଞବିଦୋ, ଯଜ୍ଞକ୍ଷପିତକଲ୍ମଷାଃ ॥୩୦॥

ବିବେଚନ :-

ଶ୍ରୀଭଗବାନ କହିଛନ୍ତି ଯେ, କେତେକ ପ୍ରାଣାୟାମ ପରାୟଣ ଯୋଗୀ ଅପାନରେ ପ୍ରାଣବାୟୁକୁ ପୂରକ କରି, ପ୍ରାଣ ଏବଂ ଅପାନର ଗତିକୁ ରୁଦ୍ଧ (କୁମ୍ଭକ) କରି, ପ୍ରାଣରେ ଅପାନକୁ ଆହୁତି ଦିଅନ୍ତି ବା ରେଚକ କରନ୍ତି; ତଥା ଅନ୍ୟ କେତେକ ନିୟମିତ ଆହାର କରୁଥିବା ଯୋଗୀ ପ୍ରାଣମାନଙ୍କୁ ପ୍ରାଣମାନଙ୍କରେ ଆହୁତି ଦିଅନ୍ତି। ଏହି ସମସ୍ତ ସାଧକ ଯଜ୍ଞ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ପାପ ନାଶ କରନ୍ତି ଏବଂ ଯଜ୍ଞକୁ ଜାଣନ୍ତି ।

ନିରାହାର ରହିବା, ସ୍ୱଳ୍ପ ଆହାର କରିବା, ଫଳ ଆହାର କରିବା ଇତ୍ୟାଦି ଏହି ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ଶରୀରକୁ ଶୁଷ୍କ କରିଥାଏ। କେବଳ ଶୁଷ୍କ କାଠ ହିଁ ଜଳିଥାଏ। ଶରୀରକୁ ଶୁଷ୍କ ରଖିଲେ, ଯୋଗ ଅଗ୍ନିକୁ ଶୀଘ୍ର ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ କରା ଯାଇପାରିବ, ତେଣୁ ଉପବାସର ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି ।

4.31

ଯଜ୍ଞଶିଷ୍ଟାମୃତଭୁଜୋ, ଯାନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମ ସନାତନମ୍।
ନାୟଂ(ମ୍) ଲୋକୋଽସ୍ତ୍ୟଯଜ୍ଞସ୍ୟ, କୁତୋଽନ୍ୟଃ(ଖ୍) କୁରୁସତ୍ତମ ॥୩୧॥

ହେ କୁରୁଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅର୍ଜୁନ ! ଯଜ୍ଞାବଶେଷ ଅମୃତ ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ମନୁଷ୍ୟ ସନାତନ ପରବ୍ରହ୍ମ ପରମାତ୍ମାଙ୍କୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ଯଜ୍ଞ ନ କରୁଥିବା

ମନୁଷ୍ୟଙ୍କ ପାଇଁ ଇହଲୋକ ମଧ୍ୟ ସୁଖଦାୟକ ନୁହେଁ , ପୁଣି ପରଲୋକ ସୁଖଦାୟକ ହେବ କିପରି ?

ବିବେଚନ :-

ଶ୍ରୀଭଗବାନ କହିଥିଲେ, ହେ କୁରୁଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅର୍ଜୁନ! ଯେଉଁମାନେ ଯଜ୍ଞରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ଅମୃତକୁ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି, ସେମାନେ ସନାତନ ପରମବ୍ରହ୍ମ ପରମାତ୍ମାଙ୍କୁ ପ୍ରାପ୍ତ କରନ୍ତି । ଯଜ୍ଞ ନ'କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପାଇଁ ଏହି ଇହ ସୁଖ ଦାୟକ ନୁହେଁ, ତାଙ୍କୁ ପରଲୋକ କିପରି ସୁଖଦାୟକ ହେବ?

ଆମେ ଆମକୁ ସ୍ୱୟଂ ଭିତରେ ଦେଖିବା ଏବଂ ସ୍ୱୟଂକୁ ପଚାରିବା, 'ମୁଁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କି?' ଯଦି ଆମେ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ରହିବାଟା ଅଭ୍ୟାସରେ ପରିଣତ କରିବା ତେବେ ଆମେ ସର୍ବଦା ଦୁଃଖର କ୍ରନ୍ଦନ କରୁଥିବା। ତେଣୁ ଆମେ ଏହା ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିବା ଉଚିତ ଯେ ଆମେ ସ୍ୱଧର୍ମକୁ ଗ୍ରହଣ ନ କରି, ପର ଧର୍ମକୁ ଆପଣାର କରିଅଛୁ ଶ୍ରୀଭଗବାନ କହିଛନ୍ତି ଯେ, ନିଜ ଧର୍ମକୁ ପାଳନ କରିବା ଶ୍ରେୟସ୍କର, ଯଦିଓ ଏହା ମୃତ୍ୟୁ ଆଡକୁ ଅଗ୍ରସର କରାଏ, ତେବେ ଚିନ୍ତା କରିବାର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ। ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଏହି ଅଧ୍ୟାୟରେ କହିଛନ୍ତି-

“चातुर्वर्ण्यं मया सृष्टं गुणकर्मविभागश: |”

ଅର୍ଥାତ୍, ଯଦି ମୁଁ ମୋର ଗୁଣ ଏବଂ ମୋର କର୍ମ ଜାଣେ ନାହିଁ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଅନୁକରଣ କରିବାକୁ ପ୍ରୟାସ କରେ, ତେବେ ମୁଁ ଇହଲୋକ ଏବଂ ପରଲୋକରେ ସର୍ବଦା ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହିଁ ରହିବି। ଯଦି ତୁମେ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ତେବେ ତୁମକୁ ପୁନର୍ଜନ୍ମ ନେବାକୁ ପଡିବ ।

"पुनरपि जननं पुनरपि मरणं, पुनरपि जननी जठरे शयनम् ।"

ଯଦି ଆମେ ବାରମ୍ବାର ଜନ୍ମ ଏବଂ ମୃତ୍ୟୁ ନିର୍ଯାତନାରୁ ମୁକ୍ତିର ମାର୍ଗ ଆଡ଼କୁ ଅଗ୍ରସର ହେବାକୁ ଚାହୁଁ ତେବେ କଣ କରିବାକୁ ହେବ? ଭଗବାନ ଆଦି ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ କୁହନ୍ତି-

“भज गोविन्दम् भज गोविन्दम्” गोविन्दम् भज मूढ़मते

सम्प्राप्ते सन्निहिते काले, न हि न हि रक्षति डुकृञ् करणे ॥

“ଡୁକୃଞ୍ କରଣେ”(କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରୁଛୁ) ବାରମ୍ବାର କହିବା ଅର୍ଥାତ ସଂସାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ରେ ଲିପ୍ତ ରହି, ଆପଣ ମୁକ୍ତି ପଥରେ ପହଞ୍ଚି ପାରିବେ ନାହିଁ। ଅତଃ ଆପଣଙ୍କୁ।”ଭଜ ଗୋବିନ୍ଦମ୍” ଜପିବାକୁ ପଡିବ ଅର୍ଥ,ଗୋବିନ୍ଦଙ୍କୁ ଭଜନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ।

4.32

ଏବଂ(ମ୍) ବହୁବିଧା ଯଜ୍ଞା, ବିତତା ବ୍ରହ୍ମଣୋ ମୁଖେ।
କର୍ମଜାନ୍ବିଦ୍ଧି ତାନ୍ସର୍ବାନ୍, ଏବଂ(ଞ୍) ଜ୍ଞାତ୍ୱା ବିମୋକ୍ଷ୍ୟସେ ॥୩୨॥

ଏହିଭଳି ଆହୁରି ଅନେକ ପ୍ରକାର ଯଜ୍ଞ ବିସ୍ତାରଭାବେ ବେଦବାଣୀରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି। ସେ ସମସ୍ତ ଯଜ୍ଞ କର୍ମଜନିତ ବୋଲି ଜାଣିରଖ। ଏଭଳି ଜାଣି ଯଜ୍ଞ କଲେ ତୁମେ (କର୍ମବନ୍ଧନରୁ) ମୁକ୍ତ ହୋଇଯିବ।

ବିବେଚନ :-

ଶ୍ରୀଭଗବାନ କହିଛନ୍ତି ଯେ, ଏହିପରି ବହୁତ ଯଜ୍ଞର ପ୍ରକାର ବେଦର ବାଣୀରେ ବିସ୍ତୃତ ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି। ତୁମେ ସେହି ସମସ୍ତ ଯଜ୍ଞକୁ କର୍ମଯଜ୍ଞ ବୋଲି ଭାବିବା ଉଚିତ୍।ଏ ହାକୁ ଜାଣି, ଯଜ୍ଞ କଲେ ତୁମେ କର୍ମର ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତ ହେବ। କର୍ମର ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତିଲାଭ କରିବା ହେଉଛି, ସ୍ୱୟଂକୁ ପବିତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିୟୋଜିତ କରିବା। **“ବିକର୍ମରୁ କର୍ମ”ଏବଂ “କର୍ମରୁ ଅକର୍ମ”, ”ଅଶାନ୍ତିରୁ ଶାନ୍ତି” ଏବଂ “ଶାନ୍ତିରୁ ପ୍ରସନ୍ନତା” ଆଡ଼କୁ ଅଗ୍ରସର ହେବା, ”ଈର୍ଷା ଠାରୁ ପ୍ରେମ” ଏବଂ “କାମନା ଠାରୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟତା” ଆଡ଼କୁ ଅଗ୍ରସର ହେବା, ହେଉଛି ମୁକ୍ତିର ପଥ।**

4.33

ଶ୍ରେୟାନ୍ଦ୍ରବ୍ୟମୟାଦ୍ୟଜ୍ଞାଜ୍, ଜ୍ଞାନୟଜ୍ଞଃ(ଫ୍) ପରନ୍ତପ।
ସର୍ବଂ(ଙ୍) କର୍ମାଖିଲଂ(ମ୍) ପାର୍ଥ, ଜ୍ଞାନେ ପରିସମାପ୍ୟତେ ॥୩୩॥

ହେ ପରନ୍ତପ ଅର୍ଜୁନ ! ଦ୍ରବ୍ୟମୟ ଯଜ୍ଞଠାରୁ ଜ୍ଞାନଯଜ୍ଞ ଶ୍ରେଷ୍ଠ। ସମସ୍ତ କର୍ମ ଓ ପଦାର୍ଥ ଜ୍ଞାନ (ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନ) ରେ ସମାପ୍ତ ବା ଲୀନ ହୋଇଯାଏ।

ବିବେଚନ :-

ଶ୍ରୀଭଗବାନ କୁହନ୍ତି," ହେ ପରନ୍ତପ ଅର୍ଜୁନ! ଦ୍ରବ୍ୟମୟ ଯଜ୍ଞ ଅପେକ୍ଷା ଜ୍ଞାନଯଜ୍ଞ ଶ୍ରେୟସ୍କର।ସମସ୍ତ କର୍ମ ଏବଂ ପଦାର୍ଥ ଜ୍ଞାନ,ତତ୍ତ୍ୱ ଜ୍ଞାନରେ ଲୀନ ହୁଏ। ଟଙ୍କା ଚୋରି ହୋଇପାରେ କିନ୍ତୁ ଜ୍ଞାନ ଚୋରି ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ। ଜ୍ଞାନ କଦାପି ସମାପ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ଏହାକୁ ବିତରଣ କଲେ ଏହା ବୃଦ୍ଧିପାଇବାରେ ଲାଗେ ।

4.34

ତଦ୍ୱିଦ୍ଧି ପ୍ରଣିପାତେନ, ପରିପ୍ରଶ୍ନେନ ସେବୟା।
ଉପଦେକ୍ଷ୍ୟନ୍ତି ତେ ଜ୍ଞାନଂ(ଞ୍), ଜ୍ଞାନିନସ୍ତତ୍ତ୍ୱଦର୍ଶିନଃ ॥୩୪॥

ତାହାକୁ (ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନକୁ) ତୁମେ ତତ୍ତ୍ୱଦର୍ଶୀ ଜ୍ଞାନୀ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ନିକଟକୁ ଯାଇ ବୁଝ। ତାଙ୍କୁ ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗ ପ୍ରଣାମ କଲେ, ତାଙ୍କର ସେବା କଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ସରଳତାପୂର୍ବକ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ ସେହି ତତ୍ତ୍ୱଦର୍ଶୀ (ଅନୁଭବୀ) ଜ୍ଞାନୀ (ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞ) ମହାପୁରୁଷ ତୁମକୁ ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନ ଉପଦେଶ ଦେବେ।

ବିବେଚନ :-

ଶ୍ରୀଭଗବାନ କହିଛନ୍ତି ଯେ ତତ୍ତ୍ୱଦର୍ଶୀ ଜ୍ଞାନୀ ଏବଂ ଜ୍ଞାନୀ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ନିକଟକୁ ଯାଇ ସେହି ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନକୁ ବୁଝ। ତାଙ୍କୁ ସାଷ୍ଟାଂଗ ପ୍ରଣାମ କଲେ, ତାଙ୍କର ସେବା କଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ସରଳତା ପୂର୍ବକ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ, ସେହି ତତ୍ତ୍ୱଦର୍ଶୀ (ଅନୁଭବୀ)ଜ୍ଞାନୀ (ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞ) ମହାପୁରୁଷ ଆପଣଙ୍କୁ ସେହି ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନର ଉପଦେଶ ଦେବେ। ଏଠାରେ ଶ୍ରୀଭଗବାନ ବହୁତ ବଡ କଥା କହିଛନ୍ତି। ଆମେ କେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ,ଏହା ଜାଣିବା ପାଇଁ ଜଣେ ଦର୍ଶକ ହେବା ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ। ସେ ହେଉଛନ୍ତି ଗୁରୁ ଏବଂ ଗୁରୁ ତାଙ୍କର ପୂର୍ବ ଜନ୍ମର ଅନୁଭୂତି, ତା ପୂର୍ବ ଜନ୍ମର ଅନୁଭବ, ସେଠାରୁ ଆସିଥିବା ସମସ୍ତ ସମୃଦ୍ଧତା ଏବଂ ଜ୍ଞାନ ଜାଣନ୍ତି। ସେ ଦେଖିପାରନ୍ତି, ଆମକୁ କେଉଁ ମାର୍ଗରେ ଅଗ୍ରସର ହେବା ଉଚିତ। ଜ୍ଞାନ ପ୍ରାପ୍ତ କରିବା ପାଇଁ, କେବଳ ଅହଂକାରରୁ ବାହାରିଆସି , ଆପଣ ଆପଣଙ୍କର ଗୁରୁଙ୍କ ଉପରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଶ୍ରଦ୍ଧାବିଶ୍ୱାସ ରଖିଲେ ହିଁ ତାଙ୍କଠାରୁ ଜ୍ଞାନପ୍ରାପ୍ତ କରିପାରିବେ।

ବାରକରି ସମ୍ପ୍ରଦାୟରେ(ଏକମରାଠୀ ସଂପ୍ରଦାୟ),ଏକ ଛୋଟ ବାଳକ ବୀଣା ବାଦନ କରୁଥିବା ସମୟରେ, ଜଣେ ବୃଦ୍ଧ ସେଠାକୁ ଆସି, ବୀଣା ବଜାଇବା ପାଇଁ ଚାହିଁଲେ ବି, ସେ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ବୀଣା ଧାରଣ କରିଥିବା ବାଳକକୁ ପ୍ରଣାମ ଜଣାଇ କହନ୍ତି, 'ରାମ କୃଷ୍ଣ ହରି' ଏବଂ ପଶ୍ଚାତରେ ସେ ବୀଣା ହାତକୁ ନିଅନ୍ତି। ଏଠାରେ ବୟସର କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ। ଯଦି ତୁମେ ବୀଣା ବାଦନ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛ, ତୁମକୁ ପ୍ରଣାମ କରିବାକୁ ହିଁ ପଡିବ।

4.35

ୟଜ୍ଜ୍ଞାତ୍ୱା ନ ପୁନର୍ମୋହମ୍, ଏବଂ(ମ୍) ୟାସ୍ୟସି ପାଣ୍ଡବ।
ୟେନ ଭୂତାନ୍ୟଶେଷେଣ, ଦ୍ରକ୍ଷ୍ୟସ୍ୟାତ୍ମନ୍ୟଥୋ ମୟି॥୩୫॥

ସେହି ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନ ଅନୁଭବ କଲାପରେ ତୁମେ ଆଉ ଏଭଳି ମୋହଗ୍ରସ୍ତ ହେବ ନାହିଁ, ଏବଂ ହେ ଅର୍ଜୁନ ! ତାହା (ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନ) ସାହାଯ୍ୟରେ ତୁମେ ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣୀଙ୍କୁ ସର୍ବଭାବରେ ପ୍ରଥମେ ନିଜଠାରେ ଏବଂ ପରେ ମୋ' ଠାରେ ଅର୍ଥାତ୍ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦଘନ ପରମାତ୍ମାଙ୍କ ଠାରେ ଦେଖିବ।

ବିବେଚନ :-

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ କହିଛନ୍ତି, "ହେ ଅର୍ଜୁନ! ତୁମେ ଏହି ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନ ଲାଭ କରିବାପରେ ଆଉ ଏପରି ମୋହଗ୍ରସ୍ତ ହେବନାହିଁ। ଏହି ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନ ପାଇଁ ତୁମେ ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ପ୍ରତି ଭାବହୀନ ହେବା ପୂର୍ବରୁ, ପ୍ରଥମେ ନିଜଭିତରେ, ପୁନଶ୍ଚ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ପରମାତ୍ମାଙ୍କ ସ୍ୱରୂପରେ ମୋହ ହୀନ ଭାବ ରଖିବ। କେବଳ ଭାବ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆବଶ୍ୟକ।

तू ही है सर्वत्र व्याप्त हरि, तुझमें यह सारा संसार,"

ଭଗବାନ ସର୍ବବ୍ୟାପୀ ଓ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂସାରର ଆଶ୍ରୟସ୍ଥଳ , ଏହି ଭାବ ମନରେ ରଖିଲେ ହିଁ ମୋହମୁକ୍ତ ହେବ।

ଭକ୍ତ ପ୍ରହଲ୍ଲାଦ ସର୍ବତ୍ର ଭଗବାନଙ୍କର ଦର୍ଶନ କରୁଥିଲେ। 'ଏ ସ୍ତମ୍ଭରେ ତୋର ଭଗବାନ ଅଛନ୍ତି କି' ବୋଲି ହିରଣ୍ୟକଶ୍ୟପ ପଚାରିବାରୁ ସେ 'ହଁ' ଭରି କହିଥିଲେ 'ଭଗବାନ ସର୍ବତ୍ର ବିଦ୍ୟମାନ'। ପିତା ହିରଣ୍ୟକଶ୍ୟପ କ୍ରୋଧରେ ସ୍ତମ୍ଭକୁ ପଦାଘାତ କରିବାରୁ ସ୍ତମ୍ଭ ଦୁଇଭାଗ ହୋଇଗଲା ଓ ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ନୃସିଂହ ରୂପରେ ଶ୍ରୀହରି ଆବିର୍ଭାବ ହେଲେ। ସେ କେଉଁଠାରେ ଅଛନ୍ତି ତାହା ଆମପାଇଁ ଆମର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ।

तुम छुपे यहीं यमुना तट पर, मोहन भरते मुरली का स्वर |

दो नवल रस्म जिसको जग से, अणु अणु आलोकित हो क्षण क्षण

उतरो उतरो उतरो

ଯେତେବେଳେ ଆମେ ଅହଂକାର ତ୍ୟାଗ କରିବା ସେତେବେଳେ ସ୍ୱତଃ ସେ ଦିବ୍ୟ ଜ୍ୟୋତିର ପ୍ରକାଶ ଅବତରିତ ହୋଇ ଆମକୁ ଆଲୋକିତ କରିବ, ଅର୍ଥାତ ମାର୍ଗ ଦର୍ଶନ କରାଇବ।

4.36

ଅପି ଚେଦସି ପାପେଭ୍ୟଃ(ସ୍), ସର୍ବେଭ୍ୟଃ(ଫ୍) ପାପକୃତ୍ତମଃ।
ସର୍ବଂ(ଞ୍) ଜ୍ଞାନପ୍ଲବେନୈବ, ବୃଜିନଂ(ମ୍) ସନ୍ତରିଷ୍ୟସି॥୩୬॥

ଯଦି ତୁମେ ସମସ୍ତ ପାପୀଙ୍କ ଠାରୁ ବି ଅଧିକ ପାପୀ ହୋଇଥାଅ, ତଥାପି ଜ୍ଞାନରୂପୀ ନୌକା ଦ୍ୱାରା ତୁମେ ନିଃସନ୍ଦେହରେ ସମସ୍ତ ପାପସମୁଦ୍ରକୁ ଉତ୍ତମରୂପେ ପାର ହୋଇଯିବ।

ବିବେଚନ :-

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ କହିଛନ୍ତି, ତମେ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ପାପୀ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଜ୍ଞାନର ତରୀ ଦ୍ୱାରା ଅକ୍ଳେଶରେ ପାପର ସାଗର ପାରି ହୋଇପାରିବ। ଜ୍ଞାନନୌକା ରୁଢ଼ ହେଲା ମାତ୍ରେ ଆମେ କେତେବଡ଼ ପାପୀ ନିଜେ ଆକଳନ କରିପାରିବା। ଆମ ପାପର ଜ୍ଞାନ ହିଁ ଭାବସାଗରରୁ ମୁକ୍ତ ହେବାର ଆମପାଇଁ ଉତ୍ତମ ମାର୍ଗ। ଏଣୁ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟ ଯଜ୍ଞ (ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ ଆହରଣ) ଆବଶ୍ୟକ।

4.37

ଯଥୈଧାଂସି ସମିଦ୍ଧୋଽଗ୍ନିଃ(ର୍), ଭସ୍ମସାତ୍କୁରୁତେଽର୍ଜୁନ।
ଜ୍ଞାନାଗ୍ନିଃ(ସ୍) ସର୍ବକର୍ମାଣି, ଭସ୍ମସାତ୍କୁରତେ ତଥା ॥୩୭॥

ହେ ଅର୍ଜୁନ ! ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ ଅଗ୍ନି ଯେପରି ଇନ୍ଧନଗୁଡିକୁ ଭସ୍ମିଭୂତ କରିଦିଏ, ସେହିପରି ଜ୍ଞାନରୂପୀ ଅଗ୍ନି ସମସ୍ତ କର୍ମକୁ ସର୍ବଥା ଭସ୍ମିଭୂତ କରିଦିଏ।

ବିବେଚନ :-

ଶ୍ରୀଭଗବାନ କୁହନ୍ତି, ହେ ଅର୍ଜୁନ! ଯେପରି ଏକ ଜ୍ୱଳନ୍ତ ଅଗ୍ନି ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଇନ୍ଧନକୁ ଭସ୍ମ କରିପାରେ, ସେହିପରି ଜ୍ଞାନର ଅଗ୍ନି ସମସ୍ତ କର୍ମଫଳକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଗ୍ରାସ କରେ । ଥରେ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରାପ୍ତି ହୋଇଗଲେ, ନିଜ ଭିତରେ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିବା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ଉଦ୍‌ବେଳିତ ତରଙ୍ଗ ଶାନ୍ତ ହେବାକୁ ଲାଗେ।

ଏହି ଜ୍ଞାନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ। ଆତ୍ମ-ଅଧ୍ୟୟନ ଦ୍ୱାରା ଏହି ଜ୍ଞାନ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ। ଏହାଠାରୁ ବଡ଼ କିଛି ନାହିଁ, ବୋଲି ଶ୍ରୀଭଗବାନ କହିଛନ୍ତି।

4.38

ନ ହି ଜ୍ଞାନେନ ସଦୃଶଂ(ମ୍), ପବିତ୍ରମିହ ବିଦ୍ୟତେ।
ତତ୍ସ୍ୱୟଂ(ମ୍) ଯୋଗସଂସିଦ୍ଧଃ(ଖ୍), କାଲେନାତ୍ମନି ବିନ୍ଦତି॥୩୮॥

ଏହି ମନୁଷ୍ୟଲୋକରେ ଜ୍ଞାନଭଳି ପବିତ୍ରକାରକ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସାଧନା ନାହିଁ। ଯାହାଙ୍କର ଯୋଗ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ହୋଇସାରିଛି, ସେ (କର୍ମଯୋଗୀ) ନିଶ୍ଚିତରୂପେ ସେହି ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନକୁ ନିଜେ ନିଜ ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି।

ବିବେଚନ :-

ଶ୍ରୀଭଗବାନ କହିଛନ୍ତି, ଏହି ନରଲୋକରେ ଜ୍ଞାନ ପରି ପବିତ୍ର ସାଧନ ଆଉ କିଛି ନାହିଁ ।ତେଣୁ ଜ୍ଞାନର ଗଭୀରତାକୁ ଯାଇ,ଏହାକୁ ପ୍ରାପ୍ତ କର। ଜ୍ଞାନର ଅର୍ଥ କେବଳ ପୁସ୍ତକ ଲବ୍ଧ ବା ଅନ୍ୟଠାରୁ ଶ୍ରବଣ କରିଥିବା ଜ୍ଞାନ ନୁହେଁ, ତାହା ହେଉଛି ଅନୁଭବରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ଜ୍ଞାନ। ଅନ୍ୟ ମାନଙ୍କଠାରୁ ଲବ୍ଧ ଜ୍ଞାନ ହେଉଛି ସୂଚନା ବା ସମ୍ବାଦ।

ଅତ୍ୟନ୍ତ ପବିତ୍ର, ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରାପ୍ତି ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ ଆବଶ୍ୟକ । ଯେପରି ଅଗ୍ନି ଆବର୍ଜନାକୁ ଜାଳିପୋଡି ନଷ୍ଟ କରେ, ସେପରି ଜ୍ଞାନାଗ୍ନି ମନରେ ଥିବା ପାପକୁ ନଷ୍ଟ କରି ମନକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ମଳ(ଶୁଦ୍ଧ) କରିଦିଏ। ଯୋଗସିଦ୍ଧ କର୍ମଯୋଗୀଙ୍କୁ ସ୍ୱତଃ ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ । ଜ୍ଞାନର ଉପଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଇଂରାଜୀରେ ଖୋଜି ପାଇବା ସହଜ ନୁହେଁ। ଏଥିରୁ ବୁଝାଯାଏ ଯେ,ଏପ୍ରକାର ଧାରଣା ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦେଶ ଗୁଡିକରେ ନାହିଁ । ଏହା କେବଳ ପ୍ରାଚ୍ୟ ଚିନ୍ତାଧାରା। ଅନ୍ତର୍ମୁଖୀ ହୋଇ ଆତ୍ମ ସମୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ହୁଏ।

ଶ୍ରଦ୍ଧା ବ୍ୟତୀତ ଜ୍ଞାନର ପ୍ରବାହ ଜୀବନରେ ହୁଏ ନାହିଁ। ଅର୍ଥାତ ଶ୍ରଦ୍ଧାବାନ ବ୍ୟକ୍ତି ସହଜରେ ଜ୍ଞାନଲାଭ କରେ।

4.39

ଶ୍ରଦ୍ଧାବାଁଲ୍ଲଭତେ ଜ୍ଞାନଂ(ନ୍), ତତ୍ପରଃ(ସ୍) ସଂୟତେନ୍ଦ୍ରିୟଃ।
ଜ୍ଞାନଂ(ମ୍) ଲବ୍ଧ୍ୱା ପରାଂ(ମ୍) ଶାନ୍ତିମ୍, ଅଚିରେଣାଧିଗଚ୍ଛତି॥୩୯॥

ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ଓ ସାଧନପରାୟଣ ଶ୍ରଦ୍ଧାବାନ୍ ମନୁଷ୍ୟ ଜ୍ଞାନ ଲାଭ କରେ ଏବଂ ଜ୍ଞାନ ଲାଭକରି ସେ ତତ୍କାଳ ପରମ ଶାନ୍ତି ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ।

ବିବେଚନ:-

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ କହିଛନ୍ତି ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ, ସାଧନା ରତ, ଶ୍ରଦ୍ଧାବାନ, ମନୁଷ୍ୟ ଜ୍ଞାନ ଲାଭ କରେ। ଜ୍ଞାନ ପ୍ରାପ୍ତି ପରେ ଅବିଳମ୍ବେ ପରମ ଶାନ୍ତି ଲାଭ କରେ। ଏହା ସତ୍ୟ ଯେ ଭଗବାନଙ୍କ ଠାରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ। ନାବିକ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ କରି ଆମେ ନୌକା ଆରୋହଣ କରୁ। ଆମେ କେବେ ତାର ନୌଚାଳନା ଦକ୍ଷତାର ପ୍ରମାଣ ପତ୍ର ମାଗିନଥାଉ। ବିନା ପ୍ରଶ୍ନରେ ତାକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରିଥାଉ।

ଶ୍ରୀଭଗବାନଙ୍କ ଠାରେ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସହିତ ଏପରି ବିଶ୍ୱାସ ରଖିବାକୁ ହେବ। ମନରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଆସିଲେ ହିଁ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରାପ୍ତି ହେବ। ମନରେ ସଂଶୟ ଥିଲେ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରାପ୍ତି ହେବନାହିଁ। ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦ୍ୱାରା ଜ୍ଞାନ ପ୍ରାପ୍ତି ସମ୍ଭବ ଓ ଜ୍ଞାନ ଦ୍ୱାରା ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ହେବ। ଜ୍ଞାନଲବ୍ଧ ପରମ ଶାନ୍ତି ଆମକୁ ଅନନ୍ତ ଶାନ୍ତିଆଡକୁ ପ୍ରେରିତ କରିବ।

ଅଜ୍ଞାନୀର ଗତି କ'ଣହୁଏ ସେ ବିଷୟରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଶ୍ଳୋକରେ ଜାଣିବା -

4.40

ଅଜ୍ଞଶ୍ଚାଶ୍ରଦ୍ଦଧାନଶ୍ଚ, ସଂଶୟାତ୍ମା ବିନଶ୍ୟତି।
ନାୟଂ(ମ୍) ଲୋକୋଽସ୍ତି ନ ପରୋ, ନ ସୁଖଂ(ମ୍) ସଂଶୟାତ୍ମନଃ॥୪୦॥

ବିବେକହୀନ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧାବିହୀନ ସଂଶୟାତ୍ମା ମନୁଷ୍ୟର ପତନ ହୁଏ। ଏପରି ସଂଶୟାତ୍ମା ମନୁଷ୍ୟର ଇହଲୋକ ଓ ପରଲୋକରେ ହିତ ହୁଏ ନାହିଁ

ଏବଂ ତାକୁ ସୁଖ ମଧ୍ୟ ମିଳେ ନାହିଁ।

ବିବେଚନ :-

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ କୁହନ୍ତି ,ସଂଦେହୀ, ବିବେକହୀନ, ଶ୍ରଦ୍ଧାହୀନ ମନୁଷ୍ୟର ପତନ ହୁଏ। ଏପରି ସଂଶୟାତ୍ମା ପାଇଁ ଇହଲୋକ ବା ପରଲୋକ ମଙ୍ଗଳକାରକ କି ସୁଖପ୍ରଦ ହୁଏନାହିଁ ।

4.41

ଯୋଗସନ୍ନ୍ୟସ୍ତକର୍ମାଣଂ(ଞ୍), ଜ୍ଞାନସଞ୍ଛିନ୍ନସଂଶୟମ୍।
ଆତ୍ମବନ୍ତଂ(ନ୍) ନ କର୍ମାଣି, ନିବଧ୍ନନ୍ତି ଧନଞ୍ଜୟ॥୪୧॥

ହେ ଧନଞ୍ଜୟ ! ଯୋଗ (ସମତା) ଦ୍ୱାରା ଯାହାର ସମସ୍ତ କର୍ମରୁ ସମ୍ପର୍କ ବିଛିନ୍ନ ହୋଇଯାଇଛି ଏବଂ ବିବେକଜ୍ଞାନ ଦ୍ୱାରା ସମସ୍ତ ସଂଶୟ ମୋଚନ ହୋଇଯାଇଛି, ସେପରି ସ୍ୱରୂପପରାୟଣ ମନୁଷ୍ୟକୁ କର୍ମଗୁଡିକ ବାନ୍ଧି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ।

ବିବେଚନ :-

ଶ୍ରୀଭଗବାନ ପୁନଶ୍ଚ କହିଛନ୍ତି, ହେ ଅର୍ଜୁନ! ତମେ ଯେଉଁ ଧନ ଉପରେ ବିଜୟ ଲାଭ କରିଛ ପ୍ରକୃତରେ ସେ ଧନ କଣ? ଏହି ଜ୍ଞାନ ହେଉଛି ପ୍ରକୃତ ଧନ।ଏଣୁ ହେ ଧନଞ୍ଜୟ, ହେ ଅର୍ଜୁନ! ଯୋଗଦ୍ୱାରା ଯାହାଙ୍କର କର୍ମ ସହିତ ସମସ୍ତ ସମ୍ପର୍କ ଛିନ୍ନ ହୋଇଛି, ଜ୍ଞାନ ଦ୍ୱାରା ଯାହାଙ୍କର ସମ୍ପୂର୍ଣ ସନ୍ଦେହ ମୋଚନ ହୋଇସାରିଛି, ସେପରି ସ୍ୱରୂପ ପ୍ରବୃତ ବା ନିଷ୍ଠାବାନ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କୁ କର୍ମ ବାନ୍ଧି ରଖି ପାରେନାହିଁ।

4.42

ତସ୍ମାଦଜ୍ଞାନସମ୍ଭୂତଂ(ମ୍), ହୃତ୍ସ୍ଥଂ(ଞ୍) ଜ୍ଞାନାସିନାତ୍ମନଃ।
ଛିତ୍ତ୍ୱୈନଂ(ମ୍) ସଂଶୟଂ(ମ୍) ଯୋଗମ୍, ଆତିଷ୍ଠୋତ୍ତିଷ୍ଠ ଭାରତ॥୪୨॥

ତେଣୁ ହେ ଭରତବଂଶୀ ଅର୍ଜୁନ ! ହୃଦୟସ୍ଥ ଏହି ଅଜ୍ଞାନଜନିତ ସଂଶୟକୁ ଜ୍ଞାନରୂପକ ଖଡ୍ଗ ଦ୍ୱାରା ଛେଦନ କରି ଯୋଗ (ସମତା) ରେ ସ୍ଥିତ ହୁଅ, (ଏବଂ ଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ) ଠିଆ ହୋଇଯାଅ।

ବିବେଚନ :-

ଶ୍ରୀଭଗବାନ କହିଛନ୍ତି "ହେ ଅର୍ଜୁନ! ମୁଁ କହୁଛି, ଯୁଦ୍ଧ କରିବାପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଅ। ହେ ଭରତବଂଶୀ ଅର୍ଜୁନ! ଅଜ୍ଞାନ ହେତୁ ହୃଦୟରେ ଜାତ ସନ୍ଦେହକୁ ଜ୍ଞାନରୂପକ ଖଡ୍ଗରେ ଛିନ୍ନ କରି ଯୋଗପ୍ରାପ୍ତ ସ୍ଥିରତାରେ ଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଅ।

ଆସନ୍ତୁ; ଆମେମାନେ ମଧ୍ୟ ଭଗବାନଙ୍କ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ଏହି ମାର୍ଗରେ ଅଗ୍ରସର ହେବା। ଆମ ଭିତରେ ଲୁକ୍କାୟିତ ଜ୍ଞାନ ଜ୍ୟୋତିକୁ ପ୍ରକାଶିତ କରି ଦ୍ୱନ୍ଦାତୀତ ହୋଇଯିବା। ଅନ୍ତର୍ମୁଖୀ ପାଇଁ ଧ୍ୟାନଧାରଣା, ସାଧନା କରି ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରିବା। ଆମ ଭିତରେ ଜ୍ଞାନପ୍ରକାଶିତ ହେଲେ, ଆମେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କୁ ଆୟତ୍ତ କରି ହୃଦୟରେ ଆସୁଥିବା କ୍ରୋଧ, ଘୃଣା, ଅହଙ୍କାର ଆଦିକୁ ଶାନ୍ତ କରିପାରିବା । ଏପ୍ରକାର ଯୋଗ ମାର୍ଗରୁ ମୋକ୍ଷ ମାର୍ଗ ଆଡରେ ଅଗ୍ରସର ହେବାପାଇଁ ଦୃଢ଼ ନିଶ୍ଚିତ କରିବା। ଏପରି ଦୃଢମନା ବ୍ୟକ୍ତି ଭଗବାନଙ୍କର ପ୍ରିୟ ଅଟନ୍ତି ।

मय्यर्पितमनोबुद्धिर्मामेवैष्यस्यसंशयम्।।

ଏହା ସହିତ ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ ସମାପ୍ତ ହେଲା।

<u>ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତରୀ:</u>

ପ୍ରଶ୍ନ କର୍ତ୍ତା - ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭାଇ ।

ପ୍ରଶ୍ନ - ବିନୋବାଜୀଙ୍କ ଗୀତା ପ୍ରବଚନ ପୁସ୍ତକ ମୁଁ ଆଗରୁ ପଢ଼ିଛି । ସେଥିରେ ଅଛି ଯେ ଯଦି ଆମେ ଜୀବ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରୁନାହୁଁ, ତେଣୁ ଜୀବ ହତ୍ୟା କରିବାର ଅଧିକାର ମଧ ଆମର ନାହିଁ । ଏଣୁ ଆମକୁ କାମୁଡୁଥିବା ମଶା, ପିମ୍ପୁଡି, ଉଇ ଆଦିଙ୍କୁ ମାରିଲେ ମନରେ ସନ୍ତାପ ଆସେ। ଏ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଆମେ କଣ କରିବା?

ଉତ୍ତର:– ସାଧାରଣତଃ ଏହି କୀଟ ପତଙ୍ଗ ଓ ଝିଟିପିଟି ଆଦିଙ୍କୁ ମାରିବା ପୂର୍ବରୁ ଏପରି ଭାବନା ମନରେ ଆସେ। ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ମନରେ ବି ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ଆସିଥିଲା ଯେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ, ଦୁଃଶାସନ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କୁ ମାରିଲେ ସେ ପାପଭାଗୀ ହେବେ, ତେଣୁ ସେ ଗାଣ୍ଡିବ ତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ। ଏହା ବୁଝେଇବାପାଇଁ ଶ୍ରୀଭଗବାନଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧଭୂମିରେ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବଦ୍ଗୀତା ଶୁଣେଇବାକୁ ପଡିଥିଲା। ଯେଉଁମାନେ ଆମର କ୍ଷତି କରନ୍ତିନାହିଁ ଆମେ ତାଙ୍କୁ ମାରିବାକୁ ଯାଉନାହିଁ କିନ୍ତୁ ଯିଏ ଆମର ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବିଘ୍ନ ସୃଷ୍ଟି କରନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ମାରିବା ପାପ ନୁହେଁ। ମନୁଷ୍ୟ ଜ୍ଞାତ ଆଜ୍ଞାତରେ ଏ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ, ସେଥିରେ ଦୋଷ ଲାଗେନି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜର ବିବେକାନୁସାରେ, ସ୍ବଧର୍ମାନୁସାରେ ଭଗବଦ୍ଗୀତାର ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରନ୍ତି। ମୋ ମତରେ ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ପରାକ୍ରମ ପାଇଁ ଏବଂ ପୁନର୍ବାର ଗାଣ୍ଡୀବ ଧାରଣ କରେଇବାପାଇଁ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବଦ୍ଗୀତା କହିଛନ୍ତି । ଯଦି ଆପଣ ନିଜର ଘର, ମନ୍ଦିରରେ ରହୁଥିବା ପ୍ରାଣୀ ମାନଙ୍କ ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ମାଛିମଶା ଇତ୍ୟାଦିଙ୍କୁ ମାରୁଛନ୍ତି, ସେଥିରେ କିଛି ଦୋଷ ନାହିଁ ।

ପ୍ରଶ୍ନକର୍ତ୍ତା - ତନୁଶ୍ରୀ ଦିଦି ।

ପ୍ରଶ୍ନ - ତୃତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟର ଅଣଚାଳିଶିତମ ଶ୍ଳୋକର ଅର୍ଥ କଣ?

ଉତ୍ତର:-

आवृतं ज्ञानमेतेन ज्ञानिनो नित्यवैरिणा।

कामरूपेण कौन्तेय दुष्पूरेणानलेन च।।

ଆବୃତଂ ଜ୍ଞାନମେତେନ ଜ୍ଞାନିନୋ ନିତ୍ୟବୈରିଣା। କାମରୂପେଣ କୌନ୍ତେୟ ଦୁଷ୍ପୂରେଣାନଲେନ ଚ।

ହେ ଅର୍ଜୁନ, ଏହି ଅଗ୍ନି ପରି, ସଦା ଉଜ୍ଜୀବିତ ବିବେକୀମାନଙ୍କର କାମନାର ସ୍ୱରୂପ ନିତ୍ୟ ଶତ୍ରୁ କାରଣରୁ ଘୋଡ଼େଇହୋଇ ରହିଛି। ଯେପରି ଦର୍ପଣରେ ଧୂଳି ଲାଗିଲେ ଆମର ମୁହଁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଦେଖାଯାଏନି, ସେହିପରି ଆମର ଜ୍ଞାନ କାମନା ରୂପକ ଧୂଳିଦ୍ୱାରା ଅଛାଦିତ । କାମନାରୂପକ ଧୂଳିକୁ ନିଷ୍କାସନ କରିବାରେ ସକ୍ଷମ ହେଲାମାତ୍ରେ ଜ୍ଞାନର ସ୍ୱରୂପ ସ୍ପଷ୍ଟ ଦୃଶ୍ୟ ହେବ।

ପ୍ରଶ୍ନକର୍ତ୍ତା - ନୀତା ଦିଦି ।

ପ୍ରଶ୍ନ - କେବେ କେବେ ବିବେଚନ ଶୁଣିଲାବେଳେ ମୋତେ ନିଦ ଲାଗେ, ନିଦ ନ ଲାଗିବାପାଇଁ କଣ କରିବି ?

ଉତ୍ତର - ନିଦ ଲାଗିବାର ଅନେକ କାରଣ ଥାଏ। ରାତିରେ ଭଲ ନିଦ ନହୋଇଥିଲେ ଦିନବେଳେ କାମ କରୁ କରୁ ନିଦ ଆସିଥାଏ। ଯେଉଁମାନେ ଅଧିକ ସମୟ କାମ କରିବାପାଇଁ ଚାହାଁନ୍ତି, ତେବେ ସେମାନେ ପ୍ରାଣାୟାମ ଅଭ୍ୟାସ କରିବା ଉଚିତ। ପ୍ରାଣାୟାମ କରିଲେ ଅମ୍ଳଜାନ ପରିମାଣ ବଢେ ଓ ନିଦର ସମସ୍ୟା ଦୂର ହୁଏ। ତଥାପି ଯଦି ନିଦର ସମସ୍ୟା ଦୂର ନହୁଏ ତେବେ ରାଜସିକ ଓ ତାମସିକ ଖାଦ୍ୟ ତ୍ୟାଗ କରି ଭୋଜନରେ ସଂଯମ ଆଚରଣ କରିବାକୁ ହେବ।

युक्ताहार विहारस्य युक्तचेष्टस्य कर्मसु।

युक्तस्वप्नावबोधस्य योगी भवति दु:खहा।।

ଉପଯୁକ୍ତ ଖାଦ୍ୟ ଓ ଜୀବନ ଶୈଳୀ ଦ୍ୱାରା ଶୋଇବା ଓ ଉଠିବା ଶୃଙ୍ଖଳିତ ହୁଏ । ଯଦି କୌଣସି କାମରେ ଆମ ମନ ନ ଲାଗେ, ତେବେ ମଧ ସେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଲାବେଳେ ନିଦ ଆସେ। ଏପରି ପରିସ୍ଥିତିରେ ନିଜକୁ ଭଲ ଲାଗିଲାପରି କାମ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ।

ପ୍ରଶ୍ନ - ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବଦ୍ଗୀତାଙ୍କୁ ବି ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ ସମର୍ପଣ କରି ପଢିବା ଉଚିତ କି?

ଉତ୍ତର - ହଁ ଏହା ଆବଶ୍ୟକ, ଶ୍ରୀଭଗବାନଙ୍କ ମୁଖନିସୃତ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବଦ୍ଗୀତାଜୀଙ୍କୁ ଆମେ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ସମର୍ପଣ କରି ପାଠ କରୁ ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରସନ୍ନ ହୁଅନ୍ତି ଓ ସେଥିରୁ ଆମକୁ ଅଧିକ ସୁଫଳ ମିଳେ।

ପ୍ରଶ୍ନକର୍ତ୍ତା - ଅନୀତା ଦିଦି।

ପ୍ରଶ୍ନ - ନବମ ଅଧ୍ୟାୟରେ ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ କହିଛନ୍ତି ଯେ ଯିଏ ପିତୃପୁରୁଷ ଓ ଦେବତାଙ୍କୁ ପୂଜା କରନ୍ତି ସେମାନେ ମୋତେ ହିଁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି, ତେବେ ପିତୃପୁରୁଷଙ୍କୁ ପୂଜା କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା କଣ ?

ଉତ୍ତର - ଆମେ ତିନିଶହ ତେଷଠି ଦିନ ଭଗବାନଙ୍କୁ ପୂଜା କରୁଥିଲାବେଳେ ଦୁଇଦିନ ପିତୃପୁରୁଷ ଙ୍କୁ ପୂଜା କରିବା ବର୍ଜିତ ନୁହେଁ । ଆମେ ପ୍ରକୃତିରୁ ସୃଷ୍ଟ ଓ ପ୍ରକୃତି ଆମର ମାତା । ସେ ହିଁ ଆମକୁ ତିନୋଟି ଋତୁ ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି ।ପ୍ରତ୍ୟେକ ଋତୁ ଅନୁସାରେ ଋତୁଚର୍ଯ୍ୟା କରିବାକୁ ହୁଏ ।ଐହିକ ସୁଖ ପାଇଁ ଆମମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେବାଦେବୀ ଓ ପିତୃପୁରୁଷଙ୍କୁ ପୂଜା କରିବାକୁ ପଡେ।କିନ୍ତୁ ଈଶ୍ୱର ପ୍ରାପ୍ତି ହିଁ ଶେଷ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେବା ଉଚିତ । ଯିଏ ଭୂତ ପ୍ରେତ ଙ୍କର ପୂଜା କରନ୍ତି ସେ ତାଙ୍କପରି ହିଁ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଶ୍ରୀମଦଭଗବତଗୀତା ପୂର୍ଣ୍ଣତଃ ବୈଜ୍ଞାନିକ କଥା କହିଥାନ୍ତି । ପ୍ରାରବ୍ଧ ପ୍ରଭାବରୁ ଏ ଜନ୍ମରେ ଯେଉଁମାନେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର(ଭୂତପ୍ରେତ) ପୂଜା କରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ଧନସମ୍ପତ୍ତି ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥାଇପାରେ କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ମନ ଅଶାନ୍ତ ରହେ । ଜୀବନ କେବଳ ବୃଦ୍ଧିରେ ନୁହେଁ ସମୃଦ୍ଧିରେ ପରିଚାଳିତ ହୁଏ । ମନେ ରଖନ୍ତୁ,ଭଗବତ ସେବା ନକରିଲେ ବୃଦ୍ଧି ସହିତ ସମୃଦ୍ଧି କେବେ ଆସେ ନାହିଁ ।

॥ ॥ ଓଁ ଶ୍ରୀଜୟଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ॥ ॥

ଓଁ ତତ୍ସଦିତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବଦ୍ଗୀତାସୁ ଉପନିଷତ୍ସୁ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାୟାଂ(ୟ୍ଁ) ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାର୍ଜୁନସଂବାଦେ ଜ୍ଞାନକର୍ମସନ୍ନ୍ୟାସଯୋଗୋ ନାମ ଚତୁର୍ଥୋଽଧ୍ୟାୟଃ

ଏହି ପ୍ରକାର ଓଁ ତତ୍ ସତ୍ -- ଏହି ଭଗବତ୍ ନାମର ଉଚ୍ଚାରଣପୂର୍ବକ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା ଓ ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରମୟ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବଦ୍ଗୀତା ଉପନିଷଦରୂପେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଏବଂ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ସମ୍ବାଦରେ 'ଜ୍ଞାନକର୍ମସନ୍ନ୍ୟାସଯୋଗନାମକ' ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ।

ଆମେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛୁ ଯେ ଆପଣଙ୍କୁ ବିବେଚନର ରଚନା ପଢି ଭଲ ଲାଗିଥିବ । ଦୟାକରି ନିମ୍ନ ଲିଖିତ ଲିଙ୍କ ମାଧମରେ ଆମକୁ ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଅବଗତ କରାନ୍ତୁ ।

https://vivechan.learngeeta.com/feedback/

ବିବେଚନ-ସାର ଆପଣ ପାଠ କଲେ, ଧନ୍ୟବାଦ !
ଆମେ ସମସ୍ତ ଗୀତା ସେବୀ , ଅନନ୍ୟ ମନରେ ପ୍ରୟାସ କରୁଛୁ ଯେ ବିବେଚନର ବିଷୟବସ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶୁଦ୍ଧ କଳେବରରେ ପହଞ୍ଚୁ ।
ଏହାପରେ ମଧ୍ୟ କଥନୀ କିମ୍ବା ଭାଷା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ କୌଣସି ତ୍ରୁଟି ପାଇଁ ଆମେ କ୍ଷମା ପ୍ରାର୍ଥୀ ।

ଜୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ!

ପ୍ରତି ଘରେ ଗୀତା, ପ୍ରତି କରେ ଗୀତା

Let’s come together with the motto of Geeta Pariwar, and gift our Geeta Classes to all our Family, friends & acquaintances

https://gift.learngeeta.com/

ଗୀତା ପରିବାର ଗୋଟିଏ ନୂତନ ଶୁଭାରମ୍ଭ କରିଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆପଣମାନେ ସମସ୍ତ ପୂର୍ବତନ ବିବେଚନର ୟୁଟ୍ୟୁବ ଭିଡିଓ ଏବଂ ପିଡିଏଫ୍ ଗୁଡିକୁ ବି ଦେଖି ଏବଂ ପଢି ପାରିବେ ।ଦୟାକରି ନିମ୍ନରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଲିଙ୍କର ଉପଯୋଗ କରନ୍ତୁ ।

https://vivechan.learngeeta.com/

।। ଗୀତା ପଢନ୍ତୁ, ପଢାନ୍ତୁ, ଜୀବନରେ ଆପଣାନ୍ତୁ ।।

।। ଓଁ ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣାର୍ପଣମସ୍ତୁ ।।